

AR GEVNIDENN

Niverenn 2

Goanv 1971

AR GEVNIDENN

Niverenn 2

Goanv 1971

TAOLENN.

Devezh kentañ an ehanoù gant Genovefa STEVEN.....	5
An tiegezh o veajiñ gant Gwihen STEVEN.....	10
Kevrinoù ar pellsanterezh gant Yann-Baol AN NOALLEG.....	15
Me zo mañsoner. Marv an Aotrou Gregor. gant Iwan STEVEN.....	20
Anna (Kontadenn Nedeleg) gant Genovefa STEVEN.....	22
Alis hag he maksimantell gant Genovefa STEVEN.....	25
Ar plac'h du gant Genovefa STEVEN.....	28
Perak ? Me 'wel ar bed e roz. Sell : gant Genovefa STEVEN.....	30
Breurig glav gant G. MAZZONI (Br. gant ABENNEZ).....	35
Lizheroù.....	36
Ar c'hatekiz gwelet gant Josyane gant Christiane ROCHEFORT (Br. gant P. MAZE ha M.F; BOUCHER).....	39
An dorrerion vlokuz gant Jul VERN (Br. gant Meven MORDIERN).....	42
Diduamantoù.....	57
Tresadennoù gant Tudual HUON	

DEVEZH KENTAÑ AN EHANOU.

gant Genovefa STEVEN

Nav eur eo. Hanter-gousket eo Franseza. Erruout a raio e Roazhon war-dro kreisteiz. Hec'h-unan emañ en he c'hombod ha pep tra zo didrouz. Boas eo ouzh trouz ingal an tren. Sevel a ra ha mont da sellout dre ar prenestr : parkeier, pradeier, koadeier... Un dudi eo dezhi sellout ouzh ar maeziou. Ur plac'h eus kêr eo ha ne anavez ket trouziou ha frondoù an natur. Diskenn a ra ar werenn. He blev hir melen a nij en avel flour, fresk eo an amzer. Adsevel a ra ar werenn ha kemer ur sandwich eus he sac'h. Naon he deus daoust m'he deus debret e-kreiz an noz dre ma ne c'halle ket kousket. Kaset he deus levrioù ganti da lenn met n'eo ket tuet d'henn ober. Echu eo ar bloavezh labour ha c'hoant he deus diskuizhañ. Skrivet he deus d'he c'herent daou zevezh 'zo o lavarout dezho dont d'he c'herc'hat war-dro pemp eur, petra a raio e Roazhon e-pad keid-all a amzer, prederiet-kenañ eo. Mall zo warni adwelout Loudieg he c'hêrig. Ne anavez ket mat Roazhon hag en em gollet he doa ar wech diwezhañ. An tren a chom a-sav goustadik o wigourat. Ur vaouez hag he mab a zeu tre en he c'hombod en ur vouse'hoarzhin. Franseza a gar kaout tud ganti. Hir e kav an amzer. E-pad div eur hanter e chomo c'hoazh azezet. An tren a ya en-dro war-raok buanoc'h buanañ evit erruout gant un tizh ingal. Ar vaouez he deus kemeret ul levr. Ar paotrig a lenn ur gelaouenn. Emañ

Franseza o huñvreal ha ne glev ket ar vaouez o c'houlenn an eur diganti. O tremen e-kichen ur porzh-houarn bihan e chom Franseza da sellout ouzh ur vandenn vugale o c'hoari. Stouiñ a ra he fenn ha mouse'hoarzhin hec'h-unan. Naontek vloaz he deus ha karout a ra kalz ar vugale. Abaoe pell n'he deus ket gwelet he c'hoar vihan. Soñjal a ra en devezhioù heoliek a dremenno o pourmen gant he c'hoarig. Bazailhat a ra; mont a raio da gousket abred fenez. Tud a dremen dirak he c'hombod o vont hag o tont dibaouez. Sellout ra ouzh he dilhad poultrennek, he bragoù hir du zo leuna dakadoù gwenn. Kemer a ra he c'hrib eus he sac'h-dorn ha fichañ un tammig he blev melegan luzhiet. En em sellout a ra en he melezeur ha lakaat un tammig poultr war he fas. Ar paotrig en deus echu lenn e gelaouenn ha bazailhat a ra ivez. An tren a chom a-sav ur wech c'hoazh. Ar vaouez hag he mab a ya er-maez o serriñ an nor war o lerc'h. Diskenn a reont war ar c'hae. Franseza, he fenn harp ouzh ar prenestr a sell outo o vont kuit. A-benn un eur e vo hi ivez o pourmen dre straedoù Roazhon hep gouzout da belec'h mont. Kemer a ra eus he malizenn ul lizher kaset dezhi gant he zud pemzek deiz'zo. E lenn a ra evit tremen an amzer. Ankounac'haet he doa komzoù he mamm o lavarout dezhi : mont a raimp da Spagn e-pad ur miz. Soñj he deus bremañ ha laouen eo. Abaoe pell amzer he deus c'hoant mont d'ar vro-se. P'edo er pevare klas he doa he studiet hag abaoe e oa chomet an tentadur enni. Adlakaat a ra al lizher en he malizenn hag he serriñ. Sevel a ra, digeriñ an nor ha mont er-maez. Pourmen a ra un tammig en trepas evit aveliñ he fenn. Tamm ruz eo an amzer. Un heol alaouret a sked en oabl glas. Sellout a ra ouzh hec'h eurier ha huanadiñ. Goude ur pennad e spurmant tiez kentañ Roazhon. Distreiñ a ra d'he c'hombod ha lakaat he malizennoù war al leur. Azezañ a ra ha gortoz. An tren a ya goustatoc'h-goustatañ evit echuiñ gant un trouz skiltr. Franseza a ziskenn war ar c'hae hep re a ziaesterioù. Kerzhout a ra buan war-du ar sal-c'hortoz, laouen eo o vezañ kuitaet an tren. He divc'har zo gwak gant ar skuizhder. Da belec'h mont bremañ ? D'ur c'hafedi da gentañ da derriñ he sec'hed hag he naon. Dibab a ra kafedi ar Peoc'h rak eno he deus emgav gant he c'herent. Er c'hafedi-se eo bet ur wech c'hoazh ha

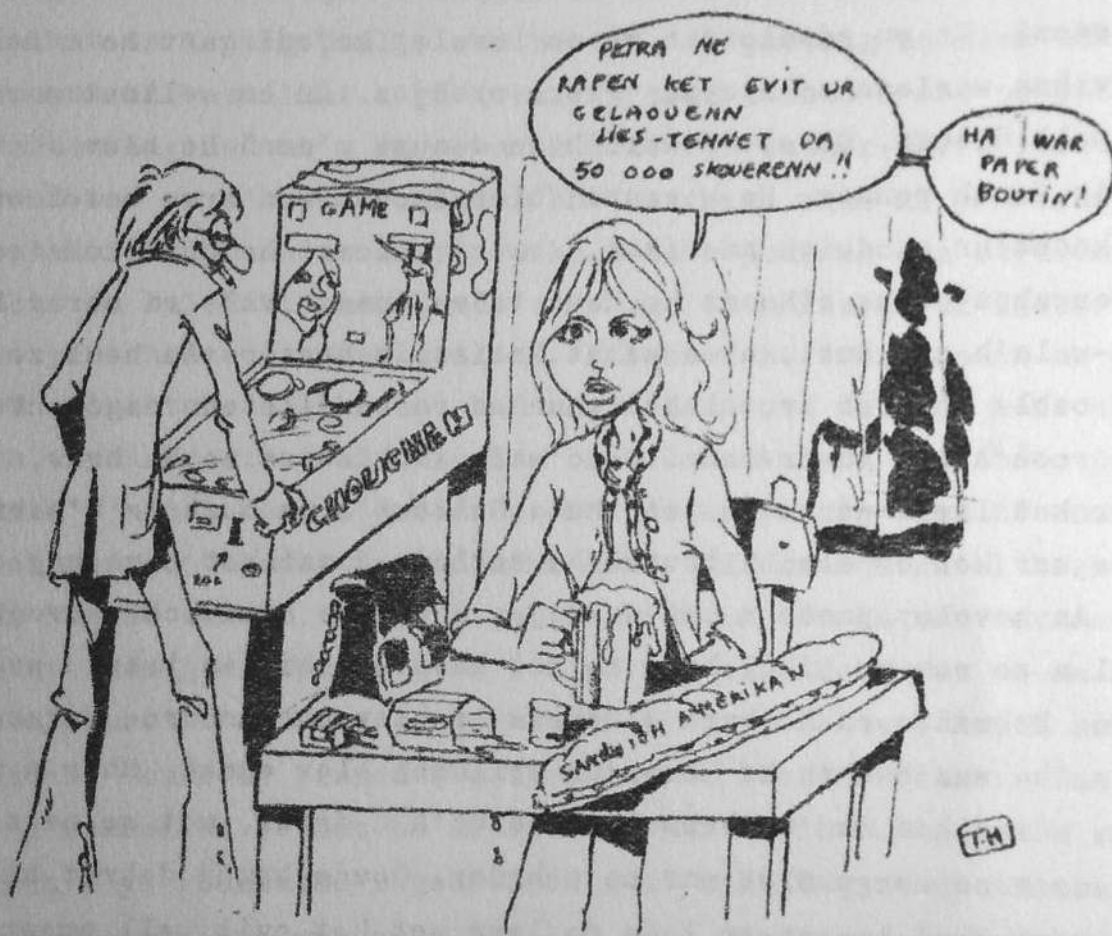
plijet e oa bet kenañ. Met e pelec'h emañ, ne anavez ket kêr Roazhon. Kerzhout a ra war ar riblennoù, oc'h heuliañ straedoù ha straedoù, o tremen e-biou da stalioù bihan ha bras. Kalz tud zo met n'eo ket souezhus, rak hiziv eo deiz kentañ an ehanoù. Kejañ a ra ouzh ur paotr yaouank ha goulenn digantañ pe hent kemer evit mont d'ar Peoc'h...

"Kendalc'hit war an hent-mañ, n'emaoc'h ket pell." Gwir en doa lavaret ar paotr yaouank rak div vunutenn goude ez erru dirak an nor. He digeriñ a ra ha dibab un daol pell diouzh ar re all. Lakaat a ra he malizenn en he c'hichen ha gortoz. Goude ur pennadig e teu ur paotr kozh a-walc'h da c'houlenñ diganti ar pezh he deus c'hoant kaout.

"Ur bier" emezi. En em adwelout a ra en hevelep kafedi gant he c'herent hag he c'hoar vihan warlene oc'h evañ ur sun orañjez. En em sellout a ra er melezour nepell diouti. Dereat a-walc'h eo daoust m'emañ he blev fichet un tammig forzh penaos. Ur werennad bier spoummus a erru betek enni

"Me garfe kaout ur sandwich amerikan," emezi; klevet he deus komz eus ar sanwichoù souezhus-se ha c'hoant he deus tañva unan. Evañ ra berad ha berad. Amzer a-walc'h zo ganti, n'eo nemet kreisteiz hanter. An heol zo bremañ uhel en oabl. Tamm eo ar sal ha tennañ a ra he jiletenn digor. Tud a zeu e-barzh, reoù all a ya er-maez. Ur c'hafedi bras-tre eo ha brav. Met ne c'haller ket lavarout ez eo peoc'hus. Sellout a ra ouzh ar c'hirri o tremen rak ne oar ket e pelec'h teurel he selloù. Bazailhat a ra hag evañ ur banne bier. An hevelep paotr a zeu da zegas dezhi he sandwich. Kavout a ra mat ha gwell a se rak ur pikol hini zo bet kaset dezhi. An tren a zegas naon ha sec'hed. Debriñ a ra he bara o tebriñ he blev war un dro. Hegaset eo, digeriñ a ra he sac'h dorn ha kemer ur spilhenn blev ennañ. Ober a ra ul lost marc'h. Muioc'h a dud zo bremañ ha muioc'h a drouz, met se ne zirenk ket Franseza a zo morgousket war he c'hador. Goude bezañ debret hag evet mat e kemer ul levr hag en em laka da lenn met ket evit pell amzer. Ne c'halla ket chom a-hed an endervezh en toull-se. Ret eo dezhi kerzhout. Met e pelec'h lezel he zraoù, ne anavez den e Roazhon. Prederiet-kenañ eo. A-greiz-holl e lamm diouzh he c'hador hag ez a da welout kefiourez ar

c'hafedi. Goulenn a reas en un doare seven ar gwir da lezel he malizenn ganti e-pad ma ra he zrc. Asantiñ a ra ha Franseza a guita ar sal. C'hoant he deus anavezout Roazhon. Mont a ra dre ur straed dianavez. Kerzhout a ra goustadik e-biou d'ar staliou, e chom a-sav gwezh an amzer evit gwelout spisoc'h an dra-mañ-dra. Ar pezh a blij dezhi ar muiañ eo an dilhad diouzh ar c'hiz : saeoù hir, brageier ledan, loeroù liesliv, botoù,

mantilli. Goude-se ez a da weladenniñ un iliz. Tremen a ra un hanter eurvezh hag e teu er-maez. O tremen dirak ul levraoueg e spurmant ul levr he deus c'hoant lenn abaoe pell. Mont a ra er stal hag e brenañ. Sellout a ra ouzh hec'h arc'hant ha merzout a ra he deus dispignet nebeutoc'h ar miz-mañ eget ar mizioù tremenet. Chom a ra ganti peadra da brenañ ur pakad sigaretennoù. Met Franseza ne vutun ket. Pourmen a ra o sellout ouzh an holl staliou : dilhad, botoù, arrebeuri, levrioù ha gloan. Teir eur hanter eo ha divizout a ra distrciñ d'ar Peoc'h. Adsellout a ra ouzh an holl staliou. Goude tri c'hard eur ez erru er c'hafedi. Kalz muioc'h a dud a zo bremañ. Mont a ra da c'houlenn he malizenn. Roet eo dezhi kerkent ha goulennet. Klask a ra un daol didud. He flas zo bet kemeret gant daou zen yaouank. Lenn a ra e-pad ur pennad mat hep sevel he fenn. Goude un hanter eur e koll pasianted o welout eo pem eur. Ar Peoc'h zo trouzus d'an eur-mañ eus an devezh. Tremenet eo eur an emgav. "Dont a raint pe ne zeuint ket" a soñjas Franseza. A-greiz-holl e lamm diwar he c'hador hag ez a etrezek an nor. Un den bras lunedek hag ur vaouez gant blev berr melen hag ur plac'hig vihan a zo deuet tre er sal. Kerent ha c'hoar Franseza eo. Ur pok a-gleiz, ur pok a-zehou hag ar familh a-bezh a azez, pep hini o kontañ ar pezh en deus da gontañ. Ar pezh a c'hoarvez er gêr, er skol, e Loudieg. E-pad un eur e chomont da varvailhat a-gevret. War-dro 6 eur hanter e kuitaont ar Peoc'h evit mont d'ar c'harr. An DS a ya diouzh Roazhon. Franseza a dro evit gwelout ur wech c'hoazh ar gêr vras; hag ar vuhez a gendalc'h evel a-raok e Roazhon.

UN TIEGEZH O VEAJIÑ.

gant Gwihen STEVEN

An tiegezh a grapas en tren a oa o loc'hañ.

"Ouf !" eme ar vamm, ur sac'h war he c'hein, ur valizenn e pep dorn hag ur sac'h skol dindan ur vrec'h.

"Ya", eme unan eus an tri mab, ur sac'h war e gein hag ur sac'h-kousk ouzh e gostez, "poent e oa".

En em silañ a rejont o-fevar etre an azezennoù. Leun e oa ar vagon; kemeret e oa an holl azezennoù pe dost...

Fellout a rae d'an tiegezh chom strollet.

"Deomp da welout er vagon e-kichen" eme ar vamm.

An holl a dreuzas. Er c'harr all e oa ivez kalz tud.

"Paour kaezh bugale !" a soñjas ur vaouez o welout an tri faotr flastret gant o seier kein, bras-tre war gein ar mab henañ, bras war gein ar yaouer ha brazig ouzh gouzoug ar benoni. Ar vaouez a yeas en he sav evit skoazellañ ar yaouer a oa darbet dezhañ kouezhañ gant stroñsadennoù an tren. Dres d'ar mare-se e c'harmas ar vamm.

"E ! Kavet 'm eus azezennoù dieub."

Ar yaouer a droas e benn ken prim ma'z eas e sac'h da skeiñ e-kreiz

dremm an itron servijus a oa o paouez kuitaat he flas. Ar paotr avat, o vrafiskellat a dizhas e azezenn. Azezet e oa ar bidoc'hig e-kichen ar vamm. Edo an henañ o tiskargañ e sac'h ramzel un tammig pelloc'h. Ar veajourion a rankas bountañ o fakadoù evit reiñ lec'h d'ar seier ha d'ar malizennoù a aloubas astelloù ar vagon.

"Mat" eme ar vamm. "Spi a'm eus n'hon eus lezet netra war hon lerc'h. Trizek pakad zo ganimp, tri sac'h kein, c'hwec'h malizenn ha... Nann ! Daou sac'h-kein, seizh malizenn ha... Bastik ! Kit'ta da gontañ ar pezh hon eus degaset."

Sevel a reas ar mab henañ ha kontañ ar pakadoù.

"Mammig ne'm eus let kavet ho sac'h-dorn."

"Petra ?" eme ar vamm o pennfolliñ trumm.

Ha hi ha sevel en-dro ha furchal en astelloù, ar vugale d'he heul, dindan daoulagad rancill ar veajourion all.

"Nann ! Nann !" emezi, "n'eo ket gallus !"

Met ne adkave ket he sac'h.

Distreiñ a reas d'he flas, gwall chalet

"Met penaos e'm eus graet ? Koulskoude e kredan bezañ e gaset ganimp er vagon."

Ar benoni a savas e vouezh :

"Mammig, marteze hoc'h eus faziet tren !"

"Met nann ! Tavit 'ta !... A ! Ne zo sur e'm eus e lezet e porzh-houarn Kemper !"

Trumm e krogas an tren da c'horrekaat. Edo o tegouezhout en ur porzh houarn. Ar c'hontroller a zeuas tre er vagon. Edo o vont da dremen dirak an tiegezh pa voe galvet gant ar vamm :

"Aotrou !"

"Petra 'fell deoc'h, Itron ?"

"Disoñjet 'm eus, me gred, va sac'h e porzh-houarn Kemper; ha fellout a rafe deoc'h mar plij, pellgomz ?"

"Ya. Ur sac'h penaos eo hoc'h hini ?"

-"Ur sac'h-dorn gell eo."

Ar c'hontroller a gendalc'has gant e hent a-dreuz d'ar vagon met oc'h erruout er penn anezhi e skoas e dreid ouzh un dra bennak hag e kouezhas. Un tammig kounnaret e lavaras d'an den azeze e-kichen :

"Me ho ped, lamit kuit ar sac'h-se, ne welit ket e strob an hent !"

-"Digarezit, eme an den, met ar sac'h-se n'eo ket din."

-"Mat ! Ne ra mann, renkit-eñ a-gostez."

E-keit-se edo ar vamm o klemmichat a vouezh izel :

"A ! Pebezh darvoud ! Spi a'm eus ne'm eus ket e gollet ! A ! Pebezh darvoud ! Spi a'm eus..."

Ha mont a rae an tren atav war-raok.

Tud ar vagon a groge da vorgousket, luskellet goustadik gant trouz ingal ar rodoù war ar roudennoù, pa voe klevet ur pikol :

"Ouch !" hag ur ruilhadenn bonner. Sac'h ramzel ar mab henañ, ar sac'h kein spontus-se, a oa kouezhet war un aotrou bihan ront ha lart, lunedoù war e fri, ur gelaouenn etre e zaouarn. Kouezhet e oa war e gofig ront ha ruilhet un tammig pelloc'h gant un trouz spouronus. Nil boan o devoe tud ar vagon o vougañ o c'hoarzh. Met dreist d'an holl boufadennoù e tarzhas ur c'hoarzhadeg euzhus, ken e troas holl dud ar vagon o fennoù davet ar c'hoarzherion. An tri faotr, daoubleget, a c'hoarzhe leun o c'hof, gant un trouz dic'houzañvadus. An holl a zirollas eveljust da c'hoarzhin div wech muioc'h.

An aotrouig bihan, e zaouarn war e gof - gant ar boan ha n'eo ket gant ar c'hoarzh - a youc'has a-bouez-penn :

"Piv en deus graet din ar farsadenn-se ?"

En ur gounnar ruz e tostaas ouzh an tiegezh a baouezas trumm a c'hoarzhin. Ar vamm ha daou vugel a savas hag a yeas da adlakaat ar sac'h en e lec'h war an astell. Un tammig chalet e tistrojont d'eo flas. An denig kofek a sellas outo, o heulias. Tud ar vagon a oa diaes dezho derc'hel war o c'hoarzh. Ar gwaz a zistroas d'eo blas feuket don hag e kuzhas zremm a-dreñv e gelaouenn.

Ur pennad a dremenas hag e teuas ar c'hontroller en-dro er vagon. Ar

sac'h en doa e lakaet da gouezhañ a oa atav e-kreiz an alez ha hep ober a-ratozh e roas un taol troad ennañ. Ar yaouer en merzas.

"Met ! Hammig ! Ho sac'h eo a welan war al leur !"

Ar vamm a sellas hag a reas ul lamm. Sevel a reas diouzh hec'h azezenn.

"Ya ! Va sac'h eo ! Trugarez, aetrou Kontroller ! Na laouen on o vezañ adkavet va sac'h. Hag ouzhpenn-se n'ho po ket ezhomm pellgomz da Gemper !"

Ar c'hontroller a daolas ur sell imoret outi :

- "A ! Mat ! Ho sac'h eo. Dastumit-eñ neuze ur wech da vat !"

Ar vamm a zastumas ar sac'h. Ar c'hontroller a yeas kuit en ur c'hroz-molat.

Erruout a reas an tren e Naoned. Mont a reas ar vamm hag he mibion en trepas ha kuitaat an tren, goloet a bakadoù.

Dek munutenn goude e verze ar veajourion e oa chomet un disglavier en un astell dilezet.

KEVRINOÙ AR PELLSANTEREZH

gant Yann-Baol AN NOALLEG

Evit ar wech kentañ abaoe daou vloaz, pe gentoc'h abaoe m'en doa digoret e wazva enklasker prevez, en em sante Yann ar Speredeg e vakañsoù Erruet e oa en derc'hent en Oriant. Goude un nozvezh kousked hir, e oa aet da zijuniñ er c'hafedi tostañ : un tasad kafe-dre-laezh, bara-amanenn. Ne oa nemetañ er c'hafedi. War ar blasenn e oa tud o vonedonea, divall, dindan heol klouar an nevez-amzer.

- "Un ehan-labour hag a grog mat, a soñjas Yann. Hag eñ o huñvreal... Perak, goude-holl, ne guitafe ket Paris evit anezañ amañ, en ti bihan-se legadet dezhañ gant ur pelleontr. Sellout a reas ouzh e eurier. Diwar-benn an herezh-se, ret e oa dezhañ mont da di an noter, an Aotrou Korreg. Emgav a oa da zek eur.

Gervel a reas an ostiz a oa war an treuzoù oc'h aveliñ e benn.

- "Gallout a rit diskouez din ar straed... mar plij ?" a c'houlennas outañ.

- "Hir eo ar straed-se, Aotrou, eme ar paotr, se 'zo diouzh an niverenn ma'z it. ."

- "An niverenn 32, ti an noter, an Aotrou Korreg."

Ar paotr a sellas ouzh Yann, souezhet.

- "Ar studi zo serret, emezañ.

Souezhet e voe Yann d'e dro.

- "Serret ?!" emezañ. Met... emgav 'm eus gant 'n Aotrou Korreg ! Deuet on eus Paris evit kement se !"

- "Gant an istor-se, implijidi an Aotrou Korreg o deus ankounac'haet kas deoc'h un diskenenn, a lavaras a vouezh izel an ostiz. N'oc'h ket eus ar gêr-mañ, ha kazetennoù Paris n'o deus lavaret netra diwar-benn an darvoud-se, 'm eus aon... Laeron zo bet e ti an Noter. Tud o deus e gavet

gourvozet war al leur, hep anaoudegezh. C'hoarvezet eo an dra war-dro hanternoz, pa edo o studiañ dielloù; n'en deus ket gwelet e argader. A zo gwashoc'h c'hoazh, an holl draoù a dalvoudegezh zo aet kuit gant al laer ! Ha bremañ emañ ar paour kaezh noter en ospital, strafuilhet-holl..."

Hep gouzout dezhañ, Yann a gouchas e gorn-butun ha goude e lakaas an tan war ar butun. Sabatuet a-grenn e oa. Un devezh gant an tren hag un nozvezh el leti evit netra !

- "Ket setu ar pep pouezusañ, a gendalc'has al letiour, "diouganet e vo dezhañ an argad-se..."

- "N'eo ket gwir ?!" a respontas Yann.

Laouen un tamm mat o vezañ kavet ur c'henbrezeger, an ostiz a azezas en e gichen.

- "Soñjit 'ta !" emezañ, an derc'hent... Ya, dimeurzh diouzh an abardaez 'oa, un abadenn hudouriezh, ur gala, mar karit, gant ur Fakir eus Paris, ur maj bennak, Akir e anv... Leun-kouch e oa ar sal; n'hon eus ket diduelloù e-leizh, amañ, a c'hellit krediñ... Ar maj en deus graet taolioù-hud diniver : pellsanterezh, hudsperedouriezh, hag all. Ur wech en deus lodennet er sal goloioù ha follennoù paper gwenn, ha lakaet an dud da skrivañ ur goulenn war ar follenn-se ha d'he lakaat er golo. Ar fakir a oa azezet ouzh un daol vihan war al leurenn-c'hoari; kemeret en deus ar golo kentañ hep dibab, e lakaet war e dal... e c'halloud-hud zo ken start ma oa gouest da lenn ar goulenn skrivet war ar paper. Spontus eo, "keta ?"

- "A-dra-sur, a huanadas Yann en ur sachañ war e gorn.

- "Tud 'zo a gav abegoù, memes tra !" a gendalc'has ar paotr, ha neoazh, an traoù dreist natur a zo anezho. Me zo un tammig diskredik, met aze, netra da rebech ! Edon va-unan eno. Gwelet 'm eus, ha klevet 'm eus ! Ur wech ar golo war e dal, en deus lavaret ar Maj

— Skritur ur gwaz eo... dispis eo... Ar goulenn a hañval din displann. Ar pezh a c'hallan-me respont deoc'h, Aotrou, c'hwi 'po da c'houzañv ur gaou gwall c'hrevus ! — Er sal, razh an dud a selle an eil ouzh egile, rak den ne ouie ouzh piv e komze ar fakir. A-daol-trumm e savas an Aotrou

Korreg, kollet gantañ e liv, gant ur mousc'hoarzh evel un den diskredik.

— Va goulenn a oa, emezañ, "ha talvoudus eo evidon mont en afer-se ? --
Sellet en deus ar maj outañ e-pad ur pennad mat a amzer, dic'hoarzh-krenn
a-barzh lavarout :

— Ne c'hallan ket lavarout deoc'h hiroc'h, rak ne ouzon ket muioc'h.
Emaomp o vont, a-hend-all, da wiriañ ar pezh a zo skrivet —

Digoret en deus ar golo ha lennet goulenn an noter a vouezh uhel. Ha
bez' e oa skivet ervat : ha talvoudus eo evidon mont en afer-se ?

Kemeret en deus ar maj ar golo da heul, e lakaet war e dal, ha kerkent
en deus lavaret :

— Hag e pareo va gouli-bev ? --

Me an hini a'n eus lakaet ar goulenn-se...pegen souezhus eo, evelkent !
An den-se en deus un donezon bennak, memestra...Abaoe, edo an dud o c'hor-
toz e c'hoarvezfe un dra bennak d'an noter. N'omp ket souezhet tamm ebet
gant al laeroñsi."

Yann a c'houzañvas c'hoazh e pad pemp munut fistilherezh an ostiz gant
habaskter ha neuze ez eas kuit.

A gamedoù bihan, en ur sunañ e gorn-butun ez eas betek burev ar
c'homiser. Hemañ, ar c'homiser ar Fur, en degemeras diouzhtu. Klevet en
doa alies komz diwar-benn an enklasker yaouank brudet-se. Goude bezañ
lavaret e blijadur o kejañ gantañ e c'houlennas un tamm furedok anezhañ :

"Me laka n'oc'h ket deuet amañ nemet da'n gwelout... Petore istor
misterius, neuze ? Petra a c'hellan me evidoc'h ?"

Lakaet diaes, Yann a oa o virvilhañ er gador vourell kinniget dezhañ.
—"Se 'zo a-zivout al laeroñsi graet e ti an Noter Korreg?" a lavaras
Yann en diwezh. "N'on 'maoc'h gant an dra-se, bremañ ?"

Ur mousc'hoarzh a levenez a darzhas war dremm ar c'homiser.

—"N'eus kudenn ebet aze ! Paket e vo dizale al laer, me lar deoc'h !
Ur paotr fall eus ar gêr eo emichañs. Paour kaezh noter, kollet gantañ
e beadra, pe gant e arvalion a fell din lavarout, kentoc'h... Diouganet en
doa ar maj ar wirionez, 'benn ar fin..."

- "Krediñ a rit en huderezh, Aotrou Komiser ?" a c'houlennas Yann.

Penn ar c'homiser a ruzias. Mann, ne grede ket. Ne oa aze nemet ur c'hendarvoud. Met bez' e oa avat darvoudoù iskis a bellsanterezh, meur a wech, koulskoude...

Pasaat a reas Yann.

- "N'anavezit ket tro-bleg ar goloioù siellet, Aotrou Komiser ?" emezañ. Anzav a reas ar c'homiser ne anaveze ket an dro-bleg-se. Ne wele ket a-hend-all, kendoare ebet etre an dro-bleg hag al laeroñsi...

- "Seun-tre eo, a grogas Yann. Ar Maj a laka da skrivañ goulennoù war follennoù paper. Ar re-mañ zo serret e goloioù siellet. Kemer a ra ar Maj ur golo, hep dibab, hag e lakaat war e dal. War a lavar, e kemer anaoudegezh dre ar stok-se, eus ar pezh a zo skrivet, hag e lavar an dra-se a vouezh uhel da c'houde... Met e gwirionez, ne ra nemet respont d'ar goulenn amprestet gantañ. War zigarez gwiriañ, e tigor ar golo ha deskiñ a ra evel-se ar pezh zo goulennet e gwirionez gant un arvester bennak all. Ar goulenn-se an hini eo, a lavaro divinout, sañset, dre lakaat war e dal an eil golo, hag a zo ennañ, sañset, testenn an eil goulenn, met a roio dezhañ da c'houzout ar goulenn da heul, hag all..."

- "Les-tre eo !" a youc'has ar Fur. Tennañ a ra ar Maj ar goulennoù dindan fri an arvesterion, neuze !"

A-daol-trumm e teñvalaas e benn.

- "Met en doare-se, emezañ, penaos en deus gallet ar Maj respont da c'houlenn an Noter, peogwir eo ar goulenn-se an hini en deus digoret an abadenn ?"

- "Ya, ya, met kroget en deus ar Maj da respont hep distagañ ar goulenn end-eeun," a lavaras goustadik Yann. "An noter an hini en deus respontet :

— Va goulenn a oa Hag ez eo talvoudus... —

Gwiriañ en deus graet ar Maj, ha setu a roas tu dezhañ da lenn ar goulenn da heul, hini al letiour :

— Hag e pareo va gouli-bev ? —"

- "Met kadarnact en deus ar Maj e oa gwir ar pezh en devoa lavaret an

Noter !"

Yann a reas ur c'hruz d'e zivskoaz.

- "Evel just ! Ar maj ne oa ket o vont da zislavarout an Noter !...
Berzh-mat e dro-bleg a oa dindan an diviz-se !"

Ar c'homiser a dremenas un dorn krenus war e dal.

- "Prederiomp !" emezañ. "Respont a ra ar maj d'ar goulenn empentet gantañ : "c'hwi 'po da c'houzañv ur gaou gwall c'hrevus", ha goude-se e kemer an Noter ar respont-se war e gont e-unan, evel ma felle dezhañ reiñ da c'houzout d'an holl e c'hallfe ur gwalleur bennak c'hoarvezout..."

Sevel a reas Yann en e sav.

- "Ho kuitaat a ran, aotrou Komiser, kalz labour hoc'h eus da ober, a gredan."

Edo war an treuzoù, pa lavaras :

- "En ho lec'h e klaskfen gouzout e petore stad emañ aferioù an Aotrou Korreg."

Digoret bras e c'henou, ar c'homiser ar Fur a sellas outañ o vont er-maez, hep lavarout ger.

Daou zevezh goude e tegemere Yann ar pellskrid da heul :

"Noter en deus anzavet - Stop - Laeroñsi hag argad drevezet - Stop - Graet en deus e vad eus respont faltaziek ar Maj evit ragaozañ bred an dud - Stop - Ne gredan ket mui er pellsanterezh - Stop - Trugarez - Stop."

sinet : Ar Fur

ME ZO MAÑSONER.

gant Iwan STEVEN

Diriaou e lavaras din va mamm :

"Iwan, kit da glask labour peogwir hoc'h eus dleoù e-leizh."

Mont a ris da glask labour e ti ar baraer. Met ar baraer a lavaras din :

"Re yaouank oc'h evit labourat war ar bara."

Mont a ris da c'houlenn digant mestr ar vañsonerion ha ne oan ket gouest da labourat gantañ. Hag eñ da lavarout :

"Eo, eo, dres, emañ o klask un den !"

Lavarout a reas din :

"Kit gant dek mañsoner all da sevel un ti."

Bez' e oa ezhomm simant, dour, mein, plenk, ha me oar...

Ur miz goude e voe echu. Krenet e voe an ti gant un tad-kozh hag ur vamm-gozh. An tad-kozh a oa pesketaer. Leun a blom e oa e c'hoùell. Pignat a reas en eil estaj, ken ponner e oa ar plom ma torras al leur. (Ne'm boa ket lakaet a-walc'h a simant). An tad-kozh a voe kaset d'an ospital, torret e vrec'h gantañ.

Ar vamm-gozh a bignas er c'hrignol hag an doenn a gouezhas war he fenn. (Ne 'm boa ket lakaet a-walc'h a goad).

Paet e voen dek mil lur hepken peogwir ne oa ket gwall vat an ti.

MARV AN AOTROU GREGOR.

Bez' e'm boa ur mignon, anvet an aotrou Gregor. Mestr ur vereuri e oa. Bep yaou ez aen da labourat gantañ. Digwener edon er skol hag e klevis va zad o tont eus ar glinikenn. Lavarout a reas un dra bennak da'm mamm. Ne 'm boa komprenet nemet : "Ma..." Kenderc'hel a ris da labourat.

Pemp munutenn goude e teuas va zad e 'm c'hambr en ur leñvañ (iskis e oa peogwir pa zeu e'm c'hambr eo me a leñv peurliesañ...) Lavarout a reas din :

"Marv eo an aotrou Gregor. Ha warc'hoazh eo e zouaradur, da zel eur." Goulenn a ris hag e'm boa ar gwir da vont d'an douaradur; respont a reas "Ya".

An deiz war-lerc'h e'm boa paket ur sifern ha difennet e voe ouzhin mont er-maez. Fulor e oan peogwir ne oan ket gouest da vont da zouaradur va mignon.

A N N A

kontadenn nedeleg
gant Genovefa STEVEN

En un ti war ar maez nepell diouzh Kemper edo o chom gant he c'herent ur plac'hig anvet Anna. He c'herent ne oa ket e gwirionez, met tud a oa bet fiziet enno Anna. Ne oa ket karet tamm ebet ganto. Paour e oant, a-boan m'o doa da zebriñ bemdez. Ar plac'hig he doa daouzek vloaz pa c'hoarvezas an istor-mañ.

Emañ an ugent pevar a viz Kerzu, Anna a gej gant he mignonez, rak n'he doa nemet unan, hag a c'houlenn diganti :

"Perak e kinkler kêr Gemper evel-se ?"

"Ne ouzoc'h ket eo evit lidañ gouel Nedeleg ?"

Anna a chom da sellout ouzh eben, sebezet.

"Petra eo Nedeleg ?" emezi.

"Nedeleg zo ur gouel a lider e koun ganedigezh Jezuz."

"Pe anv he doa mamm Jezuz ?"

"Mari, hag e dad a oa anvet Jozef."

"Ha petra a vez graet evit lidañ gouel Nedeleg ?"

"Ho ! peurliesañ e reer ur c'hraou hag e lakaer ar mabig Jezuz, e gerent hag al loened."

"Se a ro din ur soñj" eme Anna. "Me zo 'vont da sevel ur c'hraou e kuzh."

Anna a zistro d' ar gêr hag a sav ur c'hraou en he c'hambr. Lorc'h a zo enni. Met siwazh he mamm a zeu er pezh hag a lavar : "Petra eo ar sotonioù-se ?" en ur ober ur pikol taol troad e-barzh. Anna en em laka da leñvañ.

Hiziv emañ Deiz Nedeleg, Anna a soñj er familhoù el levenez pa chomhi hec'h-unan er gêr, trist, tristoc'h c'hoazh eget an devezhioù all

mar-teze. War-dro kreiz-teiz, he c'herent c'hoazh en o gwelcoù, ez a d' ober un dro e kêr. "Na brav eo kêr" a soñj Anna. O tremen e-kichen un ti e klev c'hoarzhadeg ur familh. O sellout dre doull an nor e wel ur wastell Nedeleg war ar ganastell. N' eo ket mui evit padout... Skeiñ a ra ouzh an nor. Ur vaouez a zeu da zigeriñ dezhi.

"Petra zo ?" emezi.

"Deut on da c'houlenn un tammig bara, rak n' eus nemedon e Kemper o chom hep kaout da zebriñ da zeiz Nedeleg."

"Met deuit da verennañ ganeomp" eme ar vaouez.

Anna a asant. Roet e voe dezhi un tamm eus ar wastell. Anna a lammas warnañ ha debriñ en un taol. An holl a chomas sebezet.

"Gwelout a ran e oac'h marnaoniet" eme ar vaouez dezhi. Anna a vanas mut.

"Pe anv hoc'h eus ?" eme ar vaouez.

"Anna."

Anna a grogas, goude un hanter eurvezh, da anavezout an dud. Se a oa eviti ar pred bravañ, gwellañ. N' he doa ket mui c'hoant kuitaat an dud, ken jentil e oant. Ur prof a voe roet dezhi zoken. Ur voestad chokolad. Na laouen e voe Anna.

Chom a reas da gousket, met siwazh kouezhañ a reas klañv, ha klañv fall. Rankout a reas mont d'ar glinikenn. Ha mervel a reas daou zevezh goude. Marvet goude an devezh bravañ eviti.

Douaret e voe gant nebeut a leñvadennoù, nebeut a dud hoc'h anaveze. Met diouzh an noz e torras an arched hag Anna a zeuas er-maez.

Morse ne voe gwelet ken brav, gant ur sae wenn, ur gurunenn war he fenn. "An Aotrou Doue en deus bet truez ouzhin" a soñj-hi bremañ. Ne gredas ket mont e kêr : an holl a gredfe ez eo un tasmant gwisket e gwenn. Hag a-greiz-holl setu an holl archedoù o terriñ hag an dud o tont er-maez.

Ha piv a gredit a wel dirazi ? He zad hag he mamm dasorc'het evelti. Nag a levenez eviti an deiz-se.

Anna a gontas dezho an holl drubuilhoù he doa bet e-pad he buhez.
Ha petra eo deuet da vezañ ar gerent all. Anna n'he deus ket ezhomm
gouzout.

Ha setu ma voe Anna el levenez betek fin he buhez.

ALIS HAG HE MAKSIMANTELL.

gant Genovefa STEVEN

Alis zo ur plac'h pevarzek vloaz. Emañ er pevare klas e lise Kastellin. Plijout a ra dezhi bezañ diouzh ar c'hiz. Betek-henn, he mamm he deus prenet dezhi kement tra a gare : brageier gant paviou olifant, korfennoù gant bleunioù, brozhioù liesliv. Ur pineub eo hag a-hed an deiz e chom da rambreal war he c'hador e-lec'h labourat ha selaou ar pezh a vez lavaret gant ar gelennerion. N'he deus ket a vreudeur nag a c'hoarezed met daoust dezhi bezhañ unverc'h n'eo ket ken mounounet-se gant he zad. Bewech ma teu ur pezh dilhad nevez er-maez e lavar he mignonezed dezhi : "Ha neuze, ne'c'h eus ket prenet c'hoazh ?" Hag an deiz war-lerc'h e teu o tougen un dra nevez. P'eo deuet ar c'hiz dougen mantilli hir eo bet graet an hevelep

outi :

"Ha neuze pegoulz e'z po unan ?" hag Alis a respont :

-"A-raok pell !"

Da bem eur, goude ar skol, e tistro Alis d'ar gêr laouen kenañ o vourkanañ.

-"Mammig, emezi, ur vaksimantell a'c'h eus da bremañ din."

Ar vamm a sell outi hag a respont :

-"Nann, ne'z po ket a vaksimantell. Mar'c'h eus c'hoant kaout unan pren da-unan. En ti-mañ an holl arc'hant a ya gant an dilhad. A-walc'h a vantilli a'c'h eus."

Alis a chom sabatuet, ar wech kentañ eo d'he mamm nac'hañ prenañ dezhi ur pezh dilhad. Un tabut a oa bet an deiz a-raok etre Tad ha mamm Alis. An tad :

-"Re a arc'hant a zispignez evit prenañ diotachoù da Alis. Adalek hiziv betek fin ar goañv ne vo mui prenet netra dezhi. A-walc'h a draoù he deus evel-se."

Bemdez e c'houle ner digant Alis :

- "Ha neuze da vaksi, dont a ra ?"

- "Ya, ya, emezi.

Mezh he deus o kontañ gevier rak gouzout a ra mat n'he devo morse. Er skol, den ebet ne zoug seurt traoù c'hoazh.

- "Penaos gounit arc'hant, a soñj Alis. Ur mintinvezh o vont d'he skol evel bep mintin, e spurmant ur plac'h gant ur vantell du hir betek he zreid. Rimiañ a ra he daoulagad ha sellout en-dro, nann ne fazi ket. Teurel a ra he sac'h war an douar gant ar fulor ha mont da ouelañ er privez. Ne gomz mui ouzh den; ne ra mui netra er skol nag er gêr. Ur sizhun war lerc'h e wel pemp pe c'hwec'h plac'h gant mantilli hir. An holl a ra goap outi.

- "Ha neuze sac'het eo da vantell ?"

Alis a respont :

- "Unan a'm eus met n'he lakaan ket evit mont d'ar skol gant aon d'he lousaat pe d'he regiñ."

Unan a respont :

- "Mont a rin betek ho ti warc'hoazh evel-se e c'hellin gwelout da vantell."

An deiz war lerc'h e ra Alis un abadenn evit mont da bourmen met he c'herent n'o deus ket c'hoant mont.

- "Mat, emezi, mont a ran da bourmen va-unan."

E-kreiz an endervezh e teu Suzanna d'he gwelout.

- "Alis n'emañ ket er gêr, eme ar vamm.

- "Kasaus eo, eme Suzanna, "met daoust hag e c'hallfec'h diskouez din he mantell hir."

- "He mantell hir ? eme ar vamm sebezet holl, n'he deus tamm maksi mantell !"

Suzanna ne respont netra hag a ya kuit. An deiz war lerc'h an holl a ra goap ouzh Alis. Ruziañ a ra. Den n'en deus mui fiziañs enni.

Nedeleg a dosta, profoù e-leizh a zo bet roet dezhi met ket a vaksimantell

ha ket a arc'hant.

Evit pask e tegemer un nebeut gwenneion, ket a-walc'h avat evit prenañ he mantoll. D' ar mare-se an tric'hard eus merc'hed al lise a zoug mantilli hir. En he c'hlas an holl o deus unan. Ur nia goude l'as' e teu a-benn da gaout un tammig arc'hant c'hoazh. E-pad an chanoù e labour ha n'eo nemet goude an hañv, e teu a-benn da breñañ unan.

Mont a ra laouen kenañ d'ar skol, met siwazh n'eo mui ar c'hiz, den ne zoug mui seurt traou er skol. F'ulor eo. He mignonezed a c'hoarzh forzh pegement.

Abaoe an deiz-se n'he deus mui goulennet digant he mamm bezañ diouzh ar c'hiz. Gwisket eo bremañ evel ar re all eus he oad.

AR PLAC'H DU.

gant Genovefa STEVEN

Un heol splann a sked en oabl glas. Koumoulenn ebet ne zeu da saotrañ ar pallenn divent. Kerzhout a ran, va sac'h dindan va brec'h, ha soñjal...

Echu eo an devezhioù tomm a dremenenn o kouronkañ, hag o c'hoari war an aod, echu eo ar pourmadennoù er c'hoadoù hag er parkeier. Ad-levout a ran trouzioù kevrinus an natur o kemenn din degouezh an noz pe ar mintin, o kemenn din hag e vo brav an amzer pe get. Dibenn an ehanoù eo hag evidon eo dibenn an hañv, dibenn al levenez, va spered en em droio war-du al labour, ar c'hentelioù da zeskiñ, ar poelladennoù d' ober, an notennoù, fall pe mat.

Treuziñ a ran porzh al lise, ha mont d'en em gemmeskañ e-touez ar merc'hed ha paotred all. Adkavout a ran kenciled a'm eus anavezet warlene pe daou vloaz'zo. Komz a reomp etrezomp o kontañ ar pezh hon eus graet e-pad ar vakañsoù. An Aotrou B., kelenner alamaneg a zeu d'hon c'herc'hat. Kas a ra ac'hanomp d'ur varakenn savet warlene. Mont a ran tre hag azezañ. Spurmantiñ a ran ur plac'h zu a zeu da azezañ e'm c'hichen. Blev du hir he deus ha daoulagad gell sklaer. Sellout a ra ouzhin ha goulenn diganin va anv. Treiñ a ran va fenn diseblant. Ne gomzin morse ouzh ar plac'h-se, a soñjan. Ar c'helenner a c'houlenn diganimp hon anv, hon chomlec'h, lec'h ha deiziad hon ganedigezh. Rozia eo hec'h anv hag a oad ganin eo. Skrivañ a ra hec'h anv war he c'haier alamaneg. Ur skritur brav ha sklaer he deus. Nann, a soñjan, n'hellan ket komz outi. Da zek eur e teu davedon hag e lavar :

"Pelec'h emhout o chom ?" gant ur vouezh dous.

Respont a ran :

-"Ne'c'h eus ket ezhomm gouzout."

Daerou a zeu en he daoulagad. E-pad ar gentel c'halleg ez a ouzh un daol

hec'h-unan penn pell diouzh ar re all. Ar gelenner ez a zispleg dimp ar pezh a raimp e-pad ar bloavezh. En em dreiñ a ran gwech an amzer evit sellout ouzh Rozia. Goude ar gentel c'halleg hon eus jedoniezh.

Fall on bet gant Rozia, a soñjan, keuz a'm eus. Met perak ? Ne ouzon ket marteze peogwir ez eo du, peogwir he deus ur c'hroc'hen disheñvel diouzh va hini, ha goude, ur plac'h eveldon eo daoust da se. Hegerat eo hag he c'haset 'm eus da sutal, gant ar vezh. Divizout a ran mont d' en em zigareziñ en un doare pe un all rak ne 'm eus ket ar gwir d' ober ar pezh a'm eus graet. Da greisteiz e kuitaan ar c'hlas jedoniezh hag e c'hortozan Rozia e toull an nor. Madigoù a'm eus, kemer a ran unan ha mont davet .

"Ur madig a'z po ?" emezon. Sellout a ra ouzhin sabatuet hag asantiñ a ra. Ne gred ket lavarout ur ger ha me kennebeut.

"Va digarezit evit ar c'homzoù fallakr a'm eus lavaret dit" emezon.

Mousc'hoarzhin a ra ha respont :

"N'eo netra."

Neuze e komzomp hon div e-pad ur pennad mat amzer. Kreizteiz eo hag e tlean distreiñ d'ar gêr.

Da ziv eur emañ Rozia ouzh va gortoz e-kechin ar gael.

Abaoe an deiz-se eo va mignonez vrasañ, hegaratoc'h eo eget merc'hed all va c'hlas.

PERAK ?

gant Genovefa STEVEN

Perak eo deuet
War o bed
Da zistruj pep ti
Ha pep familh,
Da zeviñ ar c'hoadoù,
Da lousaat an dourioù,
Da spontañ ar vugale,
Ar paour kaezh bugale
Hag o deus gouzañvet
Hag a zo bet lazhet
Didruez hag hep abeg.
Perak eo deuet
War o bed
Da lemel o buhez
Diganto gant ar vezh !
Perak n'o deus ket bet ar gwir
Da vevañ hiroc'h
Hag eurusoc'h ?
Perak eo deuet war o bed
Gant e armoù
Bigi, tankoù,
Ha bombez ?
Perak eo deuet
Da lemel o buhez
Digant an dud-se ?

SELL !

gant Genovefa STEVEN

Sell ouzh an heol,
sell ouzh ar bleunioù,
sell ouzh ar gwez o koll
tamm-ha-tamm o delioù.
Sell mat rak un deiz
ne vo mui a heol en oabl
ne vo mui klevet geiz
al laboused en o neizh,
ne vo mui gwelet a vleunioù
o kinklañ ar maezioù.
Sell ouzh an heol
O vouse'hoarzhin da Vri
sell mat rak un deiz
e leñvo an oabl,
e yudo an avel
e tec'ho al laboused
uhel ha pell.
Sell ouzh ar mor sioul,
sell ouzh an traezh gwenn
war an draezhenn,
sell mat rak un deiz
e vo dichadennet ar mor,
e vo didud an aod.
Echu e vo levez ar bed
ha tomder an hañv.
Liv ar c'hañv

a zeuio war an douar;
Sell ouzh an heol,
ar bleuniou, ar gwez,
ar mor, an traezh,
sell mat rak un deiz
ne vo mui anezho e Breizh.

AR BED E ROZ.

gant Genovefa STEVEN

I

Me ' wel ar bed e roz
bemdez, bemnoz,
pa vez brav an amzer
pa vez erc'h
me ' wel ar bed e roz.

II

Me ' wel ar bed e roz
diouzh ar mintin betek an noz
pa gouezh glaveier
an diskar-amzer
me ' wel ar bed e roz.

III

Me ' wel ar bed e roz
a-raok degouezh an noz
pa nij an delioù
uhel war-du an neñvoù
me ' wel ar bed e roz.

IV

Me ' wel ar bed e roz
pa leñv ar re gozh
pa strink al luc'hed
pa dec'h an evned,
me ' wel ar bed e roz.

V

Me ' wel ar bed e roz
e-pad an deiz, e-pad an noz,
pa gouskan
pa huñvrean,
me ' wel ar bed e roz.

Me ' wel ar bed e roz
e-pad an deiz, e-pad an noz,
pa gouskan
pa huñvrean,
me ' wel ar bed e roz.

II

Me ' wel ar bed e roz
e-pad an deiz, e-pad an noz,
pa gouskan
pa huñvrean,
me ' wel ar bed e roz.

III

Me ' wel ar bed e roz
e-pad an deiz, e-pad an noz,
pa gouskan
pa huñvrean,
me ' wel ar bed e roz.

IV

Me ' wel ar bed e roz
e-pad an deiz, e-pad an noz,
pa gouskan
pa huñvrean,
me ' wel ar bed e roz.

BREURIG GLAV.

gant G. MAZZONI

(diwar an Italianeg gant abEnnez)

- Dip-ha-dap... - Ouzh ar gwer piv a ra "dav" ?

Sell ! te an hini eo, ma Breurig Glav ?

Arabat dit dont 'barzh an ti-mañ avat,

Da dapennig-te n' emañ ket da 'm grad !

El liorzhoù 'rankez chom war da boz

Da zourañ lili ha dalia ha roz;

Arabat dont tre, 'laran dit en-dro :

Libouzañ 'rafes razh kement tra zo !

D' hon eostoù da zont, Breurig Glav, bez puilh,

M'hor bo louzeier-kegin diouzh an druilh ;

Ro kresk ha fonn dezhe eus da wellañ,

M'hor bo frouezh mat, gwin nerzhet ha bara,

Avaloù ha per, irin ha kelvez,

Kas dour dezhe kement ha ma c'hellez;

Benniget e vo neuze da c'hlavenn,

'Vel terenn an heol pa bar war hon glenn.

LIZHEROU

Digant an Ao. Maodez GLANNDOUR :

Keneiled ker,

Lennet em eus gant kalz a blijadur AR GEVNIDENN ha n'hellan nemet reiñ meuleudi deoc'h. Esper em eus e talc'hfot an eil hag egile da skrivañ : ho prezhoneg zo yac'h kenañ, hag ho stumm displegañ eeun ha brav.

Kas a ran deoc'h ur chekenn 20 lur evit hoc'h harpañ en ho strivadenn.

Spi am eus e teuio reoù yaouank all ganeoc'h da greskiñ ho niver. Rak gwelout a ran ez eus kalz d'ober e Breizh war dachenn al lennegezh evit ar grennarded. Ar pezh a blij d'ar re-mañ n'eo ken ar pezh a blij d'ar re gozh. Souezhet on bet a viskoazh o welout ne oa ket bet troet e brezhoneg levrioù dudius evelkent evel Les Merveilles de la nuit de Noel gant Souvestre...

Gant va gwellañ gourc'hemennoù eta, Nedeleg laouen deoc'h ha bloavezh mat da skrivagnerion ar Gevnidenn.

Loeiz ar Floc'h.

Digant an Ao. Ronan CHEVALIER :

Degemeret 'm eus mat ho lizher ha niverenn gentañ ar Gevnidenn. Ho trugarekaat a ran evit pep tra. Plijadur 'm eus bet o lenn ho kelaouenn, va gwellañ gourc'hemennoù deoc'h holl evit al labour-se. Mat-dispar

e kavan ar yezh, sterniet-mat pep danevell pe varzhoneg. Koulskoude ret eo din ober un nebeut evezhiadennoù. Va digarezit, ur barbar on, bemdez krog er stourm.

Bez' e kaver eta er Gevnidenn, 5 den marv : unan e "ar plac'hig ouez", unan e "ar muntrer hag a spluj" (reizh eo, un afer polis an hini eo), unan e "un devezh, ur mintinvezh", unan e "ar soudard", unan e "ar varc'hadourez vihan alumetez". Tasmantoù e "an den diwelus". Daou gav e "an alc'houez hag an aour" hag "un devezh, ur mintinvezh".

Gwall gañvaus ar gont ne gavit ket ?

Me gav din eo ret da bep hini bezañ laouenoc'h, emamp tamm-ha-tamm o o tostaat ouzh ar Pal !

Marteze oc'h bet re levezonet gant spered "Skiant Vreizh", Gawain, Gwalarn niverenn 135 ? N'eo ket Kastellin un enezenn pell diouzh an douar-bras !

Evel a skriven uheloc'h, mat eo ar yezh, naet, sklaer, difazi, evel di-vreiusaet.

Taolit pled ! ret eo diwall diouzh melkoni ha soñjoù du, henn gouzout a rit moarvat : aresetoc'h tapet kleñvedoù 'zo gant ar vugale pellaet diouto a-viskoazh pep buhezegan !

Skarzhit diouzh beg ho toug-pluenn tud varv, tasmantoù ha kevioù !

Gant ma 'm eus ket graet re a boan deoc'h.

Dalc'hit gant an erv, emañ an trec'h e penn an hent !

War un dro gant e lizher e kase dimp an Ao. R. CHEVALIER testenn ur ganaouenn savet gantañ, a zo "kan muiañ-karet bugale Skol Blouneur".

AN DIRLADADA

I

Ni 'n eus ur vro, Breizh eo ! Tra-la...

Ni 'n eus ur yezh, ar Brezhoneg !...

Un douar kozh gant mor en-dro...

Feal dezho ni a chomo !...

II

Paotred ha merc'hed ar vro-mañ...

Deuit ganimp da labourat ! ..

Ur bed nevez zo o sevel...

'Nijo ket kuit gant an avel !...

III

D'hon pobl echu an deizioù du,...

Re hir dezhi gortoz bepred,...

Ar bed a-bezh ouzhimp a sell...

Va breur va c'hoar savit ho penn !...

IV

Tud ar maezioù, tud ar c'hêrioù,...

War-sav, war-sav, dihunit 'ta !...

Holl assemblez ni a drec'ho...

War hon douar ni a vevo !...

HA TU EZ EUS C'HOAZH DA COMZ EUS DOUE ?
AR C'HATEKIZ GWELET GANT JOSYANE.

gant Christiane ROCHEFORT
(Brezhoneg gant Pierrette MAZE
ha Marie-France BOUCHER)

Un deiz e teuas un Itron d'ar gêr da c'houlenn ha mont a rae ar vugale d'ar c'hatekiz. Ur yaou e oa, goude merenn, edon o wiskañ ar re vihan evit mont da vale ganto. Edo Mammig o ferñ; an Itron a zisplege ar spletou a vefe o kas ar vugale d'ar c'hatekiz; Mammig n'he doa ali ebet; mard afe Patrick gant ar "skaouted vihan", eme an Itron, e kemerfe perzh er baleadennoù yaou ha sul. Mammig a ziskourras ar fer; goulenn a reas hag e oa bras a-walc'h ar c'hevelled ivez, evit ar baleadennoù-se da yaou ha da sul. Ac'hanon avat he doa ezhomm. An Itron a zisplegas ne oa ket reth-holl bezañ er patronaj, a-walc'h e oa din mont d'ar c'hatekiz un eurvezh ar sizhun, goude ar skol. Va mamm ne ouie ket, ret e ve dezhi goulenn digant an tad. Edon o paouez echuiñ lasañ mantell Chantal. Ha me dezho :

"Me fell din-me, mont d'ar c'hatekiz." Va mamm a sellas ouzhin, souezhet. An Itron a reas din ur mousc'hoarzh ken ledan ma voe darbet din kaout keuz. Tennañ a rae d'ur pladad boued-laezh.

Ne voe kavet netra da abegiñ "Ma ! Evel-se e vo un dra graet," eme va mamm.

D'al lun, o tont er-maez eus ar skol, e troen a-gleiz e-lec'h a-zehou, hag e oan er gêr un eur hanter goude, pa oa prest pep tra. Talvezout a rae ar boan.

Ar vestrez a zigoras al levr, hag a lavaras :

"Petra eo Doue ? Doue zo ur spered glan, peurglok."

Biskoazh e'm buhez ne'm boa klevet un astrak ken iskis. Doue zo ur spered glan peurglok. Petra an diaoul e oa ? Chom a raen gant va genou

digor. Kollet 'm boa penn va neudenn. Dihuniñ a ris o klevout ar vestrez a c'houlenne, kreñvoc'h o sellout rust ouzhimp :

"Petra eo Doue ?"

"Doue zo ur spered glan, peurglok," a respontas ar re all ken sioul ha tra. Ne oan ket bet evit respont ganto, ne gomprenen ket ar frazenn, ket ur ger. Fall e kroge an traoù.

Johuiñ a reas ar gentel. Ne'm boa ket he c'hlovet koulz lavarout: Sevel a ris evel an holl, ha bale betek ar gêr. Prederiet e oan.

Ne ouzon ket petra zo c'hoarvezet er gêr en noz-se, piv en deus blejet ha war biv, petra zo bet debret, ha pelec'h eo aet al listri. Turlutat a raen ar frazenn o klask dre beseurt penn kregiñ enni; ha ne zeuen ket a-benn. Gwenn, lufr ha kloz evel ur vi, e chome aze e'm fenn ar spered Glan Peurglok, hag e chomis kousket gantañ hep gallout e derriñ.

An Dim. Garet ne zozve ket ur vi bep sizhun. Dre vras, lakaet er-maez an istor santel, a oa bravoc'h eget an istor nann santel, ha dreist-holl hep deiziadoù, e oa displegadurioù borodus ha luziet evel "mard eus ezhomm ur micherour evit sevel un ti, anat eo ez eus bet ezhomm un doue evit krouiñ an neñv hag an douar." Ne welen ket perak avat, ha tabut a'm boe gant an Dim. Garet na gompreno ket perak ne gomprenen ket... hag a lavaras din e oan "oc'h arguziñ". Iskis e oa evel breudadenn; n'eo ket me a arguze, met int gant o micherour. Pa vez aheurtet an dud avat, n'eus tra d'ober. Lavarout a reas din ne'm boa ket da glask kompren, met da zeskiñ dindan eñvor, se hepken a c'houlenne diganin. Hogen ne c'hallan ket dibunañ dindan eñvor un dra na gomprenen ket, evel pa glaskfen loñkañ un tamponjex. En em añmerdiñ a raen, an Dim. Garet a lavare e raen "va fenn" ha panave ar valeadenn va-unan evit distreiñ, e'm bije lezet pep tra; pa lavaras dimp un deiz an Dim. Garet :

"An den a zo graet gant ur c'horf hag un ene."

Kevrin. Hag an astrak adarre. Lezel a ris ar re all da vageal war vunudoù an displegatur hag arvestiñ ouzh va eil vi; eeunoc'h e hanvale eget ar c'hentañ, e-keñver yezhadur da nebeutañ. Ar ster avat, ne oa ket. An den zo graet gant ur c'horf hag un ene. Ha me ?

- "Josyane ? Ac'hanta, huñvreal a rez ?"

- "Hag an holl dud o deus un ene ?"

- "Evel just, eme an Dim. Garet en ur ober ur c'hruzig d'he skoaz.

Graet 'm bije a-walc'h goulennoù all, met ne blije ket d'an Dim. Garet, imoriñ a rae diouzhtu. Va eil vi a yeas ganin. Un ene a'm boa 'ta, evel an holl, diogelet e oa bet start gant an Dim. Garet. En un doare, daoust ma ne ouien ket re vat petra oa, ne oan ket ken souezhet-se.

Bugaligoù ar c'hantved.

AN DORRERION-VLOKUZ.

gant Jul VERN

(Brezhoneg gant Meven MORDIERN)

AN DAKZEM KOKT - EK KEKT -

Paramantañ ar vatimant ne voe ket pell da ober. Dare e oa ar c'herdin hag ar gouelioù, o lakaat ne oa ken da ober. An Delfin a oa warnañ teir gwern goeletenn, ha n'en doa ket kalz ezhomm anezho. N'eo ket en avel e fizie evit tec'hel diouzh ar morrederion kevredel, en ardivinkoù galloudus enklozet en e voñselloù e oa, avat. Ha gantañ e oa ar wirionez.

E-tro miz Kerzu, ez eas an Delfin da ober e amprouadennoù war plegmor stêr Glud. Diaes e vije lavarout pehini eus an daou, ar saver hag ar c'habiten, a voe lakaet al laouenañ gant an amprouadennoù-se. Al lestr-

dre-dan nevez a rede ur souezh, ar patent-log (6) o verkañ un herr a seitek miltir en ur ober un eurvezh. Un herr a seurt-se n'oa bet tizhet biskoazh gant lestr ebet saoz, gall pe amerikat. Diarvar e oa kement-mañ : lakaet da gevezañ ouzh al listri buanañ en ur match war vor, e vije bet ar gounid gant an Delfin diwar meur a hedad.

D'an 25^t a viz Kerzu e voe staget da gargañ al lestrad-marc'hadourezh. Dont a reas al lestr da gaeañ ouzh ar steamboat-quay (7), un tammig a-is da bont Glasgo, an diwezhañ pont a ya dreist da stêr Glud kent hec'h aber. Eno, e sanailhoù bras meurbet e oa, a vil-vern, gwiskamantoù, armoù ha tennoù, a voe douget buan e strad an Delfin. Doare al lestrad a ziskuilhas d'an holl pal an treizh, ha ne voe ket an ti Playfair evit e zerc'hel kuzh pelloc'h. Penaos enrolliñ paotred hep lavarout dezho pe seurt beaj a oa d'ober Goude holl, riskl a varv a oa, ha pa vez riskl a varv, e kar an den gouzout penaos ha perak.

Daoust da se, ne voe harzet den gant an aon. Uhel e oa ar pae ha pep hini en doa e lodenn da c'hounid en embregadenn. Gant-se, e teuas stank ar vartoloded d'en em ginnig, hag eus ar re wellañ e oant. Diaester ebet n'en devoe Jalm Playfair da drec'hiñ nemet hini an dibab a oa da ober en o zouez. Nemet dibab mat a reas, hag a-benn peder eur war-nugent, e oa war e rolloù tregont anv martolod o dije graet enor da lestr prevez He Meurdez hegarat Meurbet ar Rouanez (8).

Lakaet oa bet d'an 3^{vet} a viz Genver an deiz da vont kuit. D'an 31 a viz Kerzu e oa dare an Delfin. Leun barr e oa e strad a dennoù hag a vevañs, a c'hlaou-douar e c'hlaoueg. N'oa abeg ebet ken da zaleañ.

---

(6) Ardivink o verkañ, war-bouez nadoziou o treiñ war gadranou derezet, an herr tizhet gant ul lestr.

(7) "Lac ar bagoù-dre-dan" e Saozneg.

(8) Ar rouanez Viktoria (1819-1901; kurunennet e 1837), a oa neuze war tron Bro-Saoz.

An eilvet a viz genver edo ar skipper war ar bourzh, oc'h eveshaat ouzh pep tra ken diborzhiañ, pa zeuas ur paotr d'an ode-vourzh, o c'houlenn komz da Jalm Playfair. E ren d'an dunetez a reas ur martolod.

Ur pikol den kreñv e oa, ledan e zivskoaz, ruspin e zremm. Ar stumm louad kemeret gantañ a guzhe fall a-walc'h un tamm mat a finesa hag a vavder. Dic'houzvez eus ar verdeadurezh e tiskoueze bezañ, hag e selle tro-war-dro dezhañ evel un den divoas da zaremprediñ gorre-bourzh ul lestr. Daoust da se, e treveze doareoù ur bleiz-mor, o sellout ouzh ar fardoù, hag o torodelliñ diouzh giz ar vartoloded.

Deuet dirak ar c'habiten, e paras e selloù warnañ hag e lavaras :

"Ar c'habiten Jalm Playfair ?"

"Ne eo, eme ar skipper. Petra 'fell dit ?"

"Morañ ganeoc'h."

"Lec'h ebet ken. Klok eo al lestrad-martoloded."

"Ma ! Un den ouzhpenn ne ray ket diaes deoc'h. Ar c'hontrol eo."

"A gav dit, eme Jalm Playfair o sellout ouzh ar paotr etre e zaou-lagad."

"Diarvar eo din, eme ar martolod."

"Het piv out-te ?"

"Ur merdead akuit, m'henn tou, ur markol den, ur paotr disaozan. Div vrec'h kalet evel ar re a zeuan da ginnig deoc'h n'int ket da ober fae warno war vourzh ul lestr."

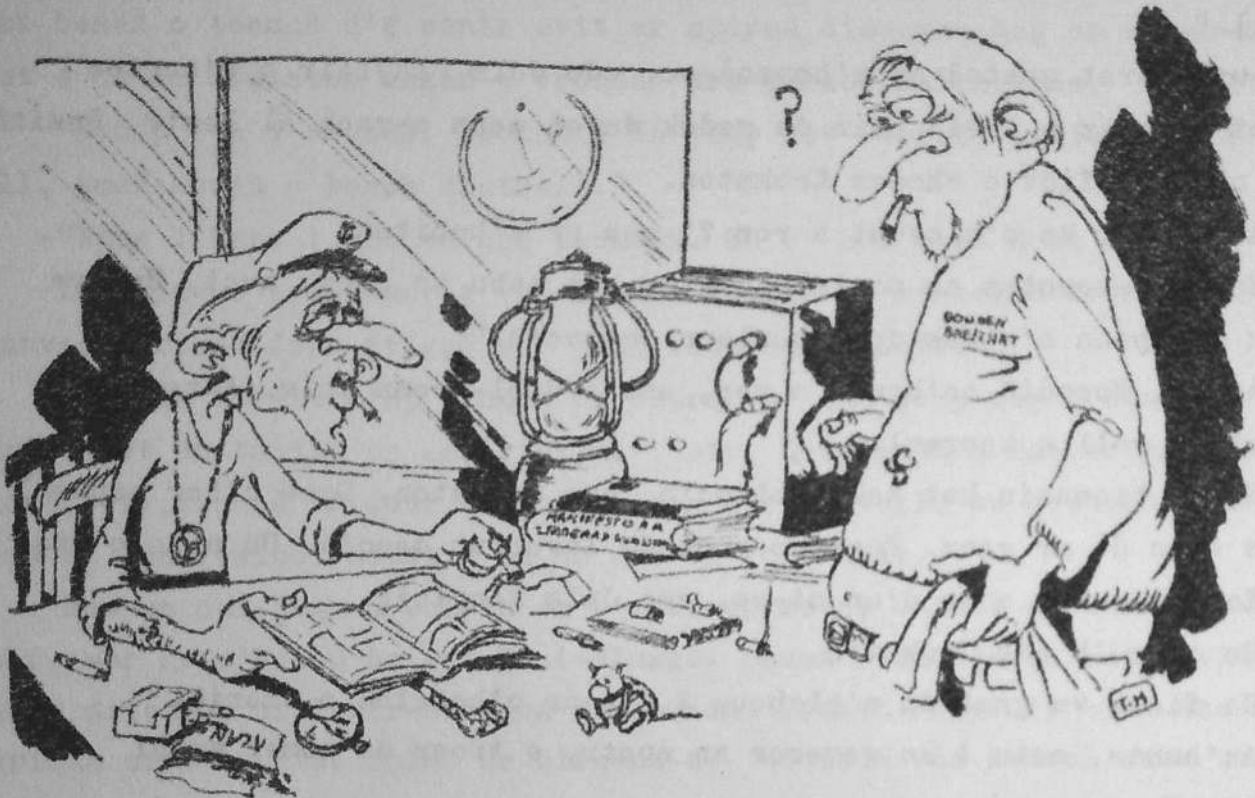
"Bez' ez eus listri all eget an Delfin, ha habitened all estreget Jalm Playfair. Perak dont amañ ?"

"Dre ma fell din ober servij war vourzh an Delfin ha bezañ e gourc'hemenn ar c'habiten Jalm Playfair."

"Ne'm eus ket ezhomm ac'hanout."

"Bepred ez eus ezhomm eus un den kreñv, ha da ziskouez deoc'h va nerzh, mar fell deoc'h va lakaat da c'houren ouzh tri pe bevar eus ho kreñvañ martoloded, me 'zo dare."

"Kaer e lavarez !" eme Jalm Playfair. "Ha pe anv out ?"

- PETRA 'FELL DIT ?

.... MO RAÑ GANEOC'H!!

- "Krokston, en ho kourc'hemenn."

Argilañ a reas ar c'habiten un tamm da sellout gwell ouzh ar gourener a zeue ken dichipot dirazañ. Tailh, ment, stumm ar martolod a glote gant e gomzoù. Anat e oa kreñv-dispar ha n'en doa ket aon rak e skeud.

"E pelec'h out bet e verdeiñ ?" a c'houlennas Jalm Playfair.

- "Un tamm e pep lec'h."

- "Ha gouzout a rez peseurt beaj emañ an Delfin o vont da ober duhont ?"

- "Ya, ha gant-se end-eeun eo ez on dedennet."

- "Ac'hanta, Doue ra viro ouzhin a lezel da vont e-biou ur gwaz evel-dout. Kae da gaout an eil kabiten, an aotrou Mathew, ha laka da anv war ar roll."

Peurlavaret gantañ ar c'homzou-se, edo Jalm Playfair o c'hortoz gwelout ar gwaz o treiñ kein da redek davet penn a-raok al lestr. Fazioñ a rae avat. Difiñv e chomas Krokston.

"Ac'hanta, va c'hlevout a rez ?" eme ar c'habiten.

- "Ya, a respontas ar martolod. N'eo ket echu ar gaoz, avat. Un dra bennak ouzhpenn a'm eus da c'houlenn ouzhoc'h."

- "Arsa ! Borodiñ ac'hanon a rez, eme a-daol-krenn Jalm. Amzer na 'm eus ket da goll o kaozeal."

- "N' ho tiaesain ket kalz pelloc'h, eme Grokston. Daou c'her hepken, ha fin e vo d' ar gaoz. Emaon o vont da lavarout deoc'h. Un ni a'm eus."

- "Kaerat eontr a zo d'an ni-se, eme Jalm Playfair.

- "He ! He !" eme Grokston.

- "Ha fin a vo gant da c'hlabouz ? eme ar c'habiten o taeriñ.

- "Ac'hanta, setu ! Pa gemerer an eontr, e troer da gemer an ni ouzhpenn."

- "Ha ! E gwirionez !"

- "Ya ! Evel-se eo. Ned a ket an eil hep egile."

- "Ha peseurt den eo da ni ?"

- "Ur paotr pemzek vloaz a zeskan war ar vicher. Leun a youl vat eo hag e teuy da vezañ ur moraer dispont, un deiz a vo."

- "Arsa, mestr Krokston, daoust ha tremen a rez an Delfin da skolvoused ?"

- "Arabat droukprezeg diwar-benn ar voused, eme ar moraer. Unan anezho a zo deuet da vezañ an amiral Nelson, unan all an amiral Franklin."

- "E leal, paotr, eme Jalm Playfair, da stumm-prezeg a blij din. Degas da ni, met ma ne gavan ket en e eontr ar paotr kreñv e lavar bezañ, an eontr-se en devo d' ober ouzhin. Kae, ha bez distro a-bonn un curvezh amañ."

Ne voe ket ret lavarout div wech da Grokston. Saludiñ kleiz a-walc'h ar c'habiten a reas ha mont adarre d' ar c'hae. Un eurvezh goude edo distro war ar bourzh gant e ni, ur paotr pevarzek pe bemzek vloaz, moan un tamm, youst un tamm, min dezhañ da vezañ abaf ha souezhet. Ne ziskoueze ket bezañ o tennañ d'e eontr evit ar spered disaozan hag an nerzh-korf. Ret e oa da Grokston zoken e vroudañ dre gomzoù kalonekaus.

"Deomp 'ta ! emezañ. Nebaon ! Ne vimp ket debret, pitinaoul ! A-hend-all, emañ koulz c'hoazh distreiñ."

"Nann ! Nann ! eme an den yaouank. Ha r' hon miro Doue !"

En deiz-se end-ecun, e voe lakaet anvioù ar martolod Krokston hag an danvez-merdead John Stiggs war roll lestrad an Delfin.

An deiz war-lerc'h, diouzh ar beure, p' edo pemp eur o seniñ, e voe griziet an taniou en ardivink al lestr. Gougrenañ a rae ar gorre-bourzh gant bervadennoù an dour er gaoter hag e c'hwitelle an aezhenn o toc'hel dre al laoskerioù. Deuet e oa an eur da vont kuit.

Edo un dud bras a-walc'h oc'h ober engroez, daoust da veuregezh an eur, war ar c'haeou ha war Bont-Glasgo. Deuet e oad da saludiñ evit ar wech diwezhañ al lestr-dre-dan disaozan. Visant Playfair a oa eno da vriata ar c'habiten Jalm. Er blegenn-se, avat, e voe heñvel ouzh ur Roman a ouenn vat eus an amzer gozh. Kalonek-dreist e chomas, hag an daou bok bras a roas d'e ni a ziskoueze nerzh e ene.

"Kae, Jalm, emezañ d'ar c'habiten yaouank, kae buan ha distro amañ buanoc'h c'hoazh. Dreist-holl, n' ankounac'ha ket ober da vad eus m'emañ an tu kreñv ganez. Gwerzh ker, pren marc'had-mat, ha da eontr a vo stad ennañ ganez."

Goude an erbedad-se tennet eus Levr-dorn ar Marc'hadour disi, e kimiadas an eontr hag an ni an eil diouzh egile hag ez eas ar weladenn-erion er-maez eus al lestr.

D'an ampoent, edo Krokston ha John Stiggs en ur gichen war penn-a-raok al lestr, hag e lavare an henañ d' ar yaouankañ :

"Mat ez a an traoù, mat ez eont. Kent div eurvezh ac'hann, e vimp

er-maez. Diouganiñ en mat a ran d' ur veaj pa vez he derou evel houmañ !"

Ne reas ar skoliad-merdead respont ebet nemet stardañ dorn Krokston.

Edo Jalm Playfair o reiñ e urzhioù diwezhañ evit ar mont kuit.

"Ha kas-aezhenn a-walc'h a zo ganeomp ? a c'houlennas ouzh e eil.

- "Ya, kabiten, eme an aotrou Mathew.

- "Dieren neuze !"

Graet e voe dioc'htu. Hag e stagas an div rod-viñs da dreiñ. Dibradañ a reas an Delfin, tremen dre greiz-tre listri ar porzh, ha tec'hel a-zirak an engroez en salude gant e ziwezhañ youc'hadennoù.

Ne voe ket diaes diskenn gant stêr Glud. Diwar dorn mab-den, diwar dorn mistri ijinerion eo ar stêr-se e gwirionez. Abaoe tri-ugent vloaz, a-drugarez d'ur ravanelliñ ha d'ur skarzhañ dibaouez, ez eo bet kresket he naoz a bemzek troatad, ha tric'hementet he ledander etre kaoù kêr. Hep dale e steuzias er maged hag el lusenn an uhel-goadad gwernioù ha siminalioù, hag e varvas er pellder trouz skoadeg an horzhioù hag ar bouc'haliou war ar savadegoù-listri. Da geñver kêriadenn Partik, e stagas d' en em ziskouez war an div c'hlann, e-lec'h labouradegoù, tiez-ploue, tiez-hañv ha kenkizioù. An Delfin, o habaskaat war nerzh e aezhenn, a gammdroienne etre ar chaoserioù a zalc'h ar stêr a-us d' an daou ribl, o tremen alies dre odeoù-dour strizh-meurbet. Diaesterioù dister da drec'hiñ warno ar re-se ! D' ur stêr verdeüs, gwell eo kaout donder eget ledander. Al lestr-dre-dan, leviet gant unan eus al lomaned dispar-se eus mor Iwerzhon, a yae a-dizh dre douez ar boeù war-neuñv, ar peulioù maen hag ar bernioù kailhos leinet gant taniou a zo oc'h aroueziañ o hent-dour d'al listri. Mont e-biou da vourc'h Renfrew a reas. War ledanaat ez eas neuze stêr Glud ouzh troad runioù Kilpatrick ha dirak bae Bowling m'emañ o tigeriñ warnañ ar ganol-zour a zo o stagañ Glasgo ouzh Dinedin.

A-benn an diwezh, war hed pevar-c'hant troatad er vann a-us d' ar c'hlann zehou, e voe gwelet skeud kastell Dumbarton (10) a-vec'h damdeuz-et el lusenn, ha dizale war ar c'hlann gleiz, listri Porzh-Glasgo a

(10) Ar gêr anvet Dumbarton e Saozneg a oa Alklud hec'h anv e Brezhoneg. Ur ger kozh eo al o talvoud "roc'h, tornaod". Bez' ez eus bet anezhi e-doug ar grennamzer uhelañ, a-hed meur a gantved, pennañ kreñvlec'h ur rouantelezh vreizhek : rouantelezh Arglud (Bro-Glud).

---

vrañsellas gant ar gwagennoù diwar an Delfin. Ur miltir bennak pelloc'h, e voe aet e-biou da C'hrinog, kêr c'henidik Jalm Watt (11). En aber Glud edo neuze an Delfin, e toull-digor ar pleg-mor he stag ouzh Kanol-vor an Hanternoz. Eno e tegouezhas gantañ houlajennoù kentañ ar mor, hag e hedas aodoù kaer enez Arran.

Korntroiet e voe beg-douar Kantir a ya a-dreuz d'ar Ganol ha gwolet enez Razlin. Al loman, war bouez e ganod, a yeas da gaout e sloup bihan a oa o louviadal er-maez. An Delfin, aet e dorn e gabiten, a yeas dre an tu diouzh an hanternoz da Iwerzhon, dre un hent lezet dibleustr a-walc'h gant al listri. Kent pell, aet diwar e wel diwezhañ bagoù-douar Europa, en em gavas e-unan-penn e-kreiz ar mor Bras.

---

(11) Ar mekaniker Jalm Watt, ganet e 1736, marvet e 1819, a zo bet unan eus gwellaerien vrudetañ an ijin-dre-dan.

III

War vor.

Ur mad a lestrad-martoloded a oa gant an Delfin. N'oa ket anezho tud a vrezel, martoloded mat da arsailhiñ ha da gemer a-stourm ul lestr en ur c'hann bourzh-ouzh-bourzh. Bez' e oa anezho, avat, merdeidi akuit-dreist war al leviatañ. An dud ampart-se a oa holl gwitibunan tud a galon, hag, ouzhpenn-se, marc'hadourien, muioc'h pe nebeutoc'h an holl anezho. War-lerc'h ar gounid edont o redek, ha n'eo ket war-lerc'h ar c'hloaz. N'o doa ket a vanniell da zispakañ. N'o doa ket livioù broadel ebet da harpañ gant un tenn kanol. Hag evit gwir, n'oa eus holl ganolier-ezh ar bourzh nemet daou ganol bihan mat hepken da ober arouezioù.

A-dizh ez ae an Delfin, oc'h ober diouzh c'hoant ar saverion hag ar c'habiten anezhañ. Ne voe ket pell da vont er-maez eus riblennad-vor Breizh-Veur. Kenmerrakse, n'oa lestr ebet war wel. Dispar a-grenn e oa hent meur ar mor Bras. Hag a-hend-all, d'ar gwashañ, n'oa gant lestr ebet eus ar verdeadurezh kevredel ar gwir d'e dagañ dindan banniel Bro-Saoz. Mont war e lerc'h, ya ! Herzel outañ da derriñ ar blokuz, mat ! Setu end-eeun perak en devoa Jalm Playfair mennet kaout dreist pep tra ul lestr buanreder, evit gallout lezel war-lerc'h ha diroudañ pep lestr all.

C'hoarvezet a c'hoarvezo, gwardoniezh vat a veze graet war ar bourzh. Daoust d'an amzer yen, e veze bepred un den war e api er gwernioù, dare da reiñ kelou ma vefe gwelet an disterañ gouel en dremmwel. Pa gouezhas an abardaez-noz, e roas ar c'habiten Jalm Playfair urzhioù eus ar resisañ d'an aotrou Mathew.

"Arabat deoc'h lezel re bell ho kedourion er barrennoù, emezañ. Ar riv a c'hell kregiñ enno, ha gward mat ne reer ket pa vezer rivet. Kemmit alies ar baotred-se."

-"Evel-se e vo graet, kabiten, eme an aotrou Mathew.

- "Erbediñ a ran deoc'h kemer Krokston evit ar gederezh. Ar paotr a lavar eo lemm meurbet e zaoulagad. E amprouiñ a zo ret. Lakait eñ da vezañ er c'hard-beure. Eveshaat a ray ouzh lusennou tarzh an deiz. Mar c'hoarvez un dra bennak a nevez, degasit kemenn din."

Peurlavaret gantañ kement-se, ez eas Jalm Playfair d'e gabinenn. An aotrou Mathew a c'halvas Krokston hag a lavaras dezhañ urzhioù ar c'habiten.

"Warc'hoazh, da c'hwec'h eur, emezañ, ez i d'ober ged, e barrennoù ar wern vizan."

Krokston a laoskas ur c'hrougnadenn da lavarout "ya laouen". Nemet a-vec'h m'edo troet e gein gant an aotrou Mathew ma voe klevet ar moraer o taskiriat ul lajad gerioù diveizadus. Ha dic'henaouiñ a-benn an diwezh :

"Pitiaoul e fell dezhañ lavarout dre varrennoù ar wern vizan ?"

D'an ampoent, e teuas e ni, John Stiggs, d'e gaout war benn-araok al lestr.

- "Ac'hanta ! Krokston mat ?" emezañ.

- "Ac'hanta ! Mat ar bed !" a eilgerias ar moraer gant ur minc'hoarzh glas. N'eus nemet un dra a-dreuz ! Emañ an diaoul-mañ a lestr o hejañ e c'hwen evel ur c'hi o tont er-maez eus ar stêr. Ken ma'm eus un tamm droug e'm c'halon."

- "Paour kaezh mignon !" a lavaras an danvez-merdead oc'h ober ouzh Krokston ur sell leun a anaoudegezh-vat.

- "Ha pa soñjan !" eme ar moraer; "e'm oad-me, kaout an droug-mor ! Dimezellig ac'hanon ! Kustum a rin, avat ! Hag e rin ! Gant barrennoù ar wern vizan ivez emañ trubuilhet..."

- "Krokston kaezh, hag evidon eo..."

- "Evidoc'h hag evitañ, eme Grokston. Het grik war gement-se, John. Bezomp fiziañs e Doue. Ne vimp ket dilezet gantañ."

Gant ar gerioù-se, ez eas John Stiggs ha Krokston da gaout lojeiz ar vartoloded. Ha ne gouskas ket ar moraer kent gwelout an danvez-merdead hunet c'hwek er c'hel strizh a oa bet lakaet dezhañ.

En deiz war-lerc'h, da c'hwec'h eur, e tiveleas Krokston da vont d'e

lec'h-servij. Sevel a reas war c'horre-bourzh al lestr hag e c'hourc'hemennas dezhañ an eil gabiten pignat er gwernioù hag ober gwardoniezh vat.

En amzivin e tiskouezas bezañ ar moraer o klevout ar c'homzoù-se. Oç'h ober e veno, evelkent, ez eas etrezek penn-adreñv an Delfin.

"Ac'hanta, da belec'h emaut-te o vont ? a youc'has an aotrou Mathew.

"D'al lec'h ma'm c'hasit," eme Grogston.

"Da varrennoù ar wern vizan e lavaran dit mont."

"Hag ez an, a respontas ar martolod, difrom e vouezh, hag o kenderc'hel da vont etrezek an dunetez.

"Ha goap a rez ?" eme an aotrou Mathew, brouezek. Mont a rez da gerc'hat barrennoù ar wern vizan war ar wern volosk. Stumm ganez bezañ ur c'hêriad dic'houzvez eus plezhennañ ur surno pe ober ur spis. War bourzh peseurt kobar out-te bet o verdeiñ, paotr ? D'ar wern vizan, leue, d'ar wern vizan !"

Martoloded ar bourzhad, deredet o klevout an eil gabiten, a zirollas da c'ho rzhin o welout stumm divarc'het Krogston pa zeuas en-dro davet penn-araok al lestr.

"Gant-se, emezañ o sellout ouzh ar wern e oa diwelus a-grenn ar beg anezhi, kollet m'edo e-touez al lusenn-veure, "gant-se, ret eo din pignat e krec'h hounnezh ?"

"Ya," eme an aotrou Mathew, "ha gra difrae ! Dre sant Padrig, amzer en dije ul lestr kevredel da gas e wern-gorn en hor fardoù, kent ma vije aet al lochore-mañ d'e lec'h eveshaat. Ha mont a ri-te, a-benn an diwezh ?"

Krogston, hep lavarout ger, a bignas gant poan war ar farkaj, hag a stagas da sevel gant pazennoù ar skeul-wern en un doare diwevn spontus avat, evel un den na oar ober na gant e dreid na gant e zaouarn. Degouezhet gant kastell ar wern vizan, e-lec'h sailhañ skañv warnañ, e vanas difiñv, peget ouzh ar c'herdin, evel un den mezevennet e benn. An aotrou Mathew, mantret gant kement a ziampartiz, o santout ouzhpenn ar vuanegzh o tont ennañ, a c'hourc'hemennas dezhañ diskenn dioc'htu war gorre al lestr.

"Biskoazh martolod n'eo bet ar paotr-mañ, emezañ d'ar mestr-lestrad. Johnston, it 'ta da welout petra 'zo en e sac'h."

Buan ez eas ar mestr-martoloded da lojeiz ar vartoloded.

Er c'heit-se, edo Krokston o tiskenn gant poan, nemet, rinklet dindanañ e droad, e krapas peg en ur gordenn-red a zibunas gant e bouez. Kouezhañ a reas rust a-walc'h war ar gorre-bourzh.

"Den heut, penn-chatal daoubennek, moraer dour-disall !" a youc'has an aotrou Mathew d'e frealziñ. Petra out deuet d'ober war bourzh an Delfin ? Ha ! Lavaret 'c'h eus e oas ur moraer ampart, ha n'ouzout ket zoken digemmañ ar wern volosk diouzh ar wern vizan ! Ac'hanta ! Emaomp o vont da ober un tamm kaozeadenn."

Krokston ne respontas ket. Keinañ a rae evel un den dare da zegemer bazhadoù. D'an ampoent end-ocun edo ar mestr-lestrad o tont eus e weladenn.

"Setu amañ, emezañ d'an eil gabiten, kement a'm eus kavet e sac'h ar c'houer-mañ : un doug-paperioù neuziet fall ha lizheroù."

"Roit din," eme an aotrou Mathew. "Lizheroù, warno tiebr Stadoù Unanet an Hanternoz ! "An aotrou Halliburtt eus Boston !" Un enep-sklaverezhour ! Ur c'hevredelour !... Den fallakr ! Un trubard ac'hanout ! En em silañ war ar bourzh-mañ a'c'h eus graet a-benn hon trubardiñ. Bez dinec'h ! Graet eo da stal. Emaout o vont da gaout war da gein fest ar c'hazh e nav lost (12). Mestr lestrad, lakait da anaout kement-mañ d'ar c'habiten. Da c'hortoz, c'hwi, tudoù, grit gward war an hailhon-mañ."

Krokston, o klevout ar gourc'hemenoù-se, a ormode evel un diaoul kozh. Ne ranne ger, avat. Ouzh ar gwindask e oa bet staget, ha n'oa ket evit fiñval nag e dreid nag e zaouarn.

Ur vunutennvezh bennak goude, e teuas Jalm Playfair er-maez eus e gabinenn, hag eñ da gaout penn-araok al lestr. Kerkent e voe displeget an traoù war o hed gant an aotrou Mathew.

"Petra a'c'h eus da lavarout ?" eme Jalm Playfair, bec'h gantañ derc'hel war an droug a oa ennañ.

"Netra," a lavaras Krokston.

---

(12) Cat of nine tails e saozneg, skourjezig nav lerenn outi a oa e boaz war listri Bro-Saoz evit kastizañ ar vartoloded disuj.

- "Ha petra out deuet da ober war ar bourzh ?"

- "Netra."

- "Ha petra emañ-te o c'hortoz ac'hanon bremañ ?"

- "Netra."

- "Ha piv out-te ? Un Amerikad, evel m'henn laka anat al lizheroù-mañ."
Krokston ne respontas ket.

"Mestr-lestrad, eme Jalm Playfair, hanterkant taol skourjez d'ar paotr-mañ da zistagellañ dezhañ e deod. Hag a-walc'h e vo, Krokston ?"

- "Stagit ganti, c'hwi paotred," eme ar mestr-lestrad.

War an urzh-se, e teuas daou vartolod kreñv da lemel digant Krokston e borpant gloan. Krog e oant dija er wall-skourjez hag ouzh he sevel da skeiñ gant divskoaz an den ereet, pa zeredas war gorre al lestr an danvez-merdead, John Stiggs, drouklivet ha distronket.

- "Kabiten !" emezañ.

- "Ha ! An ni !" eme Jalm Playfair.

- "Kabiten," eme an danvez-merdead war e nerzh evit moustrañ war e galon, pezh en deus Kroston nac'het lavarout, me henn lavaro. Ne guzhin ket an traoù a venn tevel warno. Ya ! Un amerikad anezhañ, ha me ivez. Hon daou ez omp enebourion d'ar sklaverezhourien. N'omp ket avat trubarded deuet war ar bourzh-mañ evit traisa an Delfin hag e werzhañ d'al listri kevredel."

- "Petra oc'h deuet 'ta da ober ?" eme ar c'habiten garv e vouezh hag o sellout gant evezh ouzh ar skoliad-merdead yaouank.

Hemañ a dermas un tamm kent eilgeriañ. Goude-se, e lavaras, difrom a-walc'h e vouezh :

"Kabiten, me a fellfe komz deoc'h e kuzulig."

E-pad m'edo John Stiggs o lavarout kement-se, ne baoueze ket Jalm Playfair da sellout outañ. Dremm yaouank ha kuñv an danvez-merdead, e vouezh dedennus ur souezh, moander e zaouarn hag o gwennder a-vec'h danguzhet gant ur gwiskad skarnil, e zaoulagad bras n'oa ket ar virvidigezh anezho evit o diguñvaat evit an disterañ, an holl draou-se a lakaas ur soñj bennak da zont war spered ar c'habiten. Graet e c'houlenn gant

John Stiggs, Jalm Playfair a baras e zaoulagad war Grogston a oa oc'h ober un hej d'e zivskoaz. Ur sell referus all a reas goude ouzh an danvez-merdead, nemet ne voe ket hemañ evit henn gouzañv. Hag e lavaras ar germañ hepken :

"Deuit."

Heuliañ ar c'habiten war an dunetez a reas John Stiggs. Eno, Jalm Playfair, o tigeriñ dor e gabinenn, a lavaras d'an danvez-merdead morlivet e zivoc'h gant an esmae :

"Kemerit ar boan da vont e-barzh, dimezell."

Ruziañ a reas John o klevout an anv-se, ha daoust dezhañ, div zaerenn a redas eus e zaoulagad.

"Bezit dinec'h, dimezell, eme Jalm Playfair, flouroc'h e vouezh, "ha teurvezit diskuilhañ ar plegennoù o deus talvezet din an enor d'ho kaout war va bourzh."

Termañ un tammig a reas ar plac'h yaouank. Dinec'het gant sell ar c'habiten, e troas da brezeg.

"Aotrou, emezi, ez an da gaout va zad e Charleston. Gronnet eo kêr diouzh tu an douar, bloket diouzh tu ar mor. N'oa ket evit gouzout penaos mont e-barzh, pa glevis e oa menec an Delfin terriñ ar blokuz warni. Deuet on 'ta da gemer treizh war ho pourzh, aotrou, hag ho pediñ a ran da 'm digareziñ, ma'm eus henn graet hep hoc'h aotre. Henn ouzhin ho pije graet."

"Bijen, a dra sur, eme Jalm Playfair."

"Gant-se e'm eus graet mat o tremen hep goulenn ouzhoc'h," eme ar plac'h yaouank, distafuilhetoc'h he mouezh.

Skoulmañ e zivvrec'h war e askre a reas ar c'habiten. Tro e gabinenn a reas, hag o tistreiñ :

"Pe anv oc'h ?" emezañ.

"Jenny Halliburt."

"Eus Boston e vije ho tad, mar fizian en eeunadur al lizheroù kavet e sac'h Krogston ?"

"Ya, aotrou."

- "Hag en em gav un den eus an Hanternoz en ur gêr eus ar C'hreisteiz p'emañ brezel ar Stadoù Unanet en e washañ."

- "Prizoniad eo va zad, aotrou. Edo e Charleston pa voe laosket kentañ tennoù-fuzuilh ar brezel-diabarzh, ha pa voe argaset bagadoù soudarded an Unaniezh diouzh kreñvlec'h Sumter gant ar Gengevredidi. Kredenoù va zad o devoa tennet warnañ kasoni ar sklaverezhourion, hag, a-enep pep gwir, e voe prizoniet diwar gourc'hemenn ar jeneral Beauregard. Edon neuze e Bro-Saoz, e ti ur garez a zo o paouez mervel, ha va unan-penn, hep harp ebet war va zro nemet Krokston, fealañ mevel va zad, e vennis mont da gaout va zad en e brizon."

- "Ha piv oa enta an aotrou Halliburtt ?" a c'houlennas Jalm Playfair.

- "Ur c'helaouenner leal ha kalonek, a respontas Jenny, stad enni, unan eus an enorusañ skrivagnerion a oa el Letrin (13), an hini en deus difennet kaoz ar re zu gant ar muiañ a galon."

- "Un enep-sklaverezhour !" a youc'has taer ar c'habiten, unan eus an dud-se o deus goloet o bro a vad hag a zismantroù war an digarez goullo a derriñ ar sklaverezh."

- "Aotrou, a respontas Jenny Halliburt, kollet he liv ganti, dismegañsiñ va zad a rit. Arabat deoc'h ankounac'haat ez on va-unan-penn amañ evit e zifenn !"

Ar ruz a savas ouzh tal ar c'habiten. Brouez ha mezh mesk-mesk a grogas ennañ. Edo marteze o vont da eilgeriañ rust d'ar plac'h yaouank. Tizhout derc'hel warnañ a c'hallas koulskoude, hag o tigeriñ dor e gabinann

"Mestr !" a youc'has-eñ.

Hag e tiredas dioc'htu ar mestr-lestrad.

"Ar gabinenn-mañ a zo diwar-vremañ hini an dimezell Jenny Halliburtt, emezañ. Ra vo aozet din ur godoer e penn pellañ an dunetez. Tra a-walc'h e vezo din."

Dispourbellet gant ar souezh, edo daoulagad ar mestr-lestrad o parañ war an danvez merdead yaouank roet dezhañ un anv plac'h. Met diwar ur sin eus Jalm Playfair ez eas er-maez.

"Ha bremañ, dimezell, amañ emac'h er gêr," eme gabiten yaouank an Delfin. Hag eñ kuit.

(13) The Tribune e saozneg, kelaouenn emouestlet holl d'an enep-sklaverezhouriezh.

UN DIVINADELL DETEKTIV.

Penaos e voe lazhet ar c'hlasker-bara ?

Azezañ a reas an archer dirak burev an detektiv evit displegañ dezhañ an darvoud :

"Emaon o tiskenn gant straed Yann IV, mogerioù uhel a bep tu dezhi; a-gleiz din, o krapat gant an hent ur vaouez gant he bugel; dirazon o pignat ivez, ar c'hlasker-bara. Pelloc'h, a-dreñv d'ar vaouez, o tiskenn gant ar ru, un Itron gozh, ur sac'h ouzh he dorn. A-zehou dezhi, o vale ivez war-draoñ, un hemolc'her, ur fuzuilh dindan e vrec'h. Trumm, e klevan ur strakadenn hag e welan ar c'hlasker-bara o kouezhañ, tizhet gant ur boled en e gostez kleiz. Ur pennadig goude e tizoloan arm ar muntr, ur bistolenn Browning, dirak an hemolc'her a oa chomet a-sav."

- "Bennozh Doue deoc'h," eme an detektiv, "galvit ar vaouez kozh."

An Itron gozh, gwenn he blev ha disliv he dilhad, a zeuas tre.

"Aotrou Komiser," emezi gant ur vouezhig sec'h, "n'on evit netra en taol. Aet oan evel bep mintin da brenañ un dorzh vara, pa voe un darzhadenn a-dreñv va c'heine Klasker-bara ar c'harter, an Aotrou Falc'her, a oa astennet war ar straed, marv."

- "Liv e oa an aotrou Falc'her-se ?" a c'houlennas an detektiv.

- "Un den souezhus e oa : ne gomze ket kalz. Kasaat a rae ar gevredigezh, na oa ket graet, hervezañ, evit an dud paour eveltañ. Tud 'zo a lavare e oa sot, me gred kentoc'h e oa droukrañsus."

- "Hat-tre Itron." eme an detektiv. "Kit da gerc'hat mar plij an Itron Tieg."

Sevel a reas ar vaouez kozh ha distreiñ d'ar sal c'hortoz. An itron Tieg a dostaas goustadik ouzh burev an detektiv.

- "Setu : edon o tistreiñ eus ar marc'had gant va mab Yeun. Erru e straed Yann IV - dek eur hanter e oa - e klevis un tenn o strakal. Treiñ

a ris va fenn hag e welis ar paour kaezh den astennet war al leur. Diouzh-tu e soñjis en hemolc'her, rak ur fuzuilh a oa gantañ. Met ne seblante ket hemañ bezañ strafuilhet. Un archer a zeuas d'hon c'herc'hat hag hon pedas d'e heuliañ betek amañ."

Hag e voe tro an hemolc'her :

- "War-dro dek eur e oa. Edon o tistreiñ eus ar chase. Erru e straed ar muntr edon o sellout ouzh ar mogerioù ramzel a bep tu d'an hent, pa glevis a-dreñv da'm c'hein un darzhadenn greñv-troc. Kerkent e trois va fenn : ur c'hlasker-bara, a oa o paouez tremen dirazon, a oa kouezhot war ar straed, tizhet gant ur boled en

- "Aotrou, penaos e tisplegit e voe dizoloet ur bistolenn ziskarget, dres ouzh ho treid goude ar muntr."

Chalet-tre e voe an den.

- "Ne gomprenan ket penaos eo deuet ar bistolenn betek ennon."

Sevel a reas an detektiv diouzh e gador ha skrivañ un dra bennak war e garned. Dizoloet en devoa pep tra.

Ha c'hwi, ha kavet hoc'h eus penaos e voe lazhet ar c'hlasker-bara ?

Diskoulm divinadell detektiv an niverenn diwezhañ

Pa gemerer ur gibelladenn domm-tre e vez goloet ar gwer gant ur c'hlizhenn. Mar bije deuet ul laer e kambr an Dimezell Simson n'he dije ket gallet e welout dre ur melezour goloet a c'hlizhenn.

GERIOU-KROAZ.

A-zremm

- I) Karbed o redek war roudennoù.
- II) Danvez martolod - Klask acour.
- III) Labous preizh - Laboused mereuri - E-barzh an.
- IV) Gwezenn-roz ouez - Niver bihan.
- V) O verkañ ar spi, ar goanag - N'eo ket berr.
- VI) Un dra a verzer - Stagell o verkañ un darvoud gallus.
- VII) Anv-gwan-perc'hennañ - Talvoudus int evit an hemolc'h.
- VIII) Ar c'hazh par - Notenn sonerezh.
- IX) Stêr eus Breizh - Kentanv plac'h.
- X) An heuliad anezhañ a vez peurliesañ ur stourm.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
I										
II					■					
III				■				■		
IV							■		■	
V			■		■				■	
VI								■		
VII	■		■				■			
VIII								■		
IX						■				
X	■									

A-zerc'h

- 1) Tech a laka an dud da soñjal enno o-unan.
- 2) Mirout unan bennak a analat - Ger-mell.
- 3) Ger all evit "gwrez" - Taol-esa pe...
- 4) Rakger - A gontet e bloavezhioù - Un cr eus ar verb "ober".
- 5) Ne nac'han ket - Paousze.
- 6) Heñvelster da "paourentez".
- 7) A daoler eus ur vag - A dalvez "e-barzh" - Hirder pe...
- 8) Straed - Ger-mell - Gouestl.
- 9) Liammañ - Debriñ a ra hep den.
- 10) Anv ur c'hevredad o kenderc'hañ regalis.

Diskoulm gerioù-kroaz an niverenn diwezhañ.

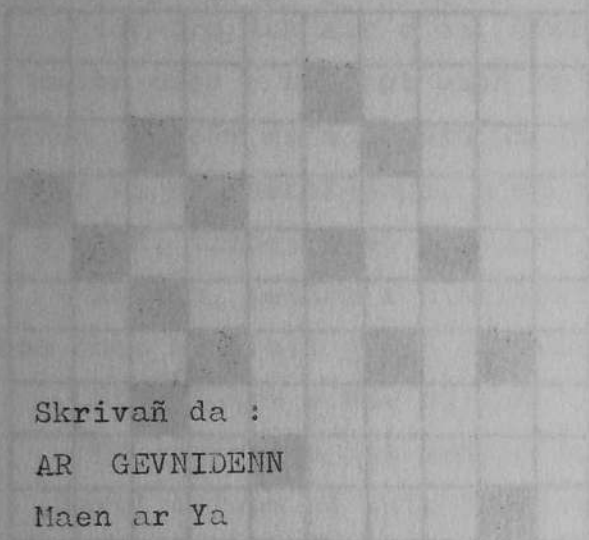
A-zremm

- 1) Hemolc'herez. 2) Uhelaot - Vo. 3) Dale - Ara. 4) Onu - Bredel. 5) Sir.
- 6) Ro - Si - Setu. 7) Inar - Java. 8) Bara - Eme. 9) Oulm. 10) Plij - El.

A-zerc'h

- 1) Hudouriezh. 2) Ehan - On. 3) Melus - Ab. 4) Ole - Israel. 5) La - Bri.
- 6) C'hoar - Jaoj. 7) Etre - Sa. 8) Adsevel. 9) Ev - Tamme. 10) Zoulou.

AR GEVNIDENN

Skrivañ da :

AR GEVNIDENN

Maen ar Ya

29 S-CHATEAULIN

Priz an niverenn-mañ : 6 F

Koumanant evit 2 niverenn : 10 F

Kas an arc'hant da :

G. ETIENNE

C.C.P. 2458 46 NANTES